

Rasmus Nordbø
Thomas Lombardi Backer

Masteroppgave
ved Handelshøyskolen BI

**Nye forutsetninger for
etablering av foretak i Norge**

Veileder: Professor dr. juris Tore Bråthen

GRA 19003

OSLO

03.09.2012

Master of Science in Business and Economics,
major in Business Law, Tax and Accounting

«Denne masteroppgaven er del av MSc-programmet ved Handelshøyskolen BI. Handelshøyskolen påtar seg intet ansvar for metodene benyttet, resultater oppnådd eller konklusjoner trukket.»

Forord

Denne masteroppgaven er en del av siviløkonomstudiet ved Handelshøyskolen BI i Oslo. Vi retter fokus mot attraktiviteten av selskapsetablering i Norge, og ser i den anledning på bakgrunnen for den høye andelen av selskapsetablerere som velger å stifte foretak i utlandet med påfølgende filialetablering i Norge. Vi sammenlikner endringene med land det er naturlig å sammenlikne Norge med, og ser til slutt på demografiske etableringstall fra de samme landene.

Vi vil benytte anledningen til å takke vår veileder, professor dr. juris Tore Bråthen, for gode råd, støtte og entusiasme gjennom prosessen.

Vi vil også takke venner, familie og arbeidsgivere for tålmodighet og forståelse underveis, og sist, men ikke minst, vil vi takke den norske sommeren for godt skrivevær!

Oslo, august 2012

Rasmus Nordbø

Thomas Lombardi Backer

Sammendrag

I denne masteroppgaven rettes fokus mot attraktiviteten av selskapsetablering i Norge. Vi ser nærmere på advokat Gudmund Knudsens utredning; Forenkling og modernisering av aksjeloven, som han utarbeidet etter oppdrag fra Justisdepartementet. Vi undersøker videre hvordan disse endringene vil påvirke nyetablerere i valg av selskapsform, i hovedsak i sontringen mellom Norskregistrert (filial av) Utenlandsk Foretak og aksjeselskap.

Noen av endringene foreslått i utredningen er allerede vedtatt og i kraft per 1. januar 2012. Vi sammenlikner videre de foreslåtte - og delvis vedtatte lovendringer - i den norske lovgivningen med tilsvarende endringer i våre skandinaviske naboland. Vi undersøker dessuten hvorvidt det finnes tendenser i nyetablereres valg av selskapsform, som vi kan gjenfinne i Norge som et resultat av de ikrafttrådte endringer. Endelig vurderer vi våre funn opp mot attraktiviteten av selskapsetablering i Norge, i forhold til andre lands lovgivning.

Vi finner at endringsforslagene langt på vei øker attraktiviteten av den norske aksjelovgivning, men ser at endringene alene ikke vil påvirke Norges totalplassering på verdensbanklisten *Ease of Doing Business*. I vår sammenlikning av de demografiske selskapsetableringstallene fra Skandinavia, finner vi at det er i Norge den største effekten kan synes. Vi mener mye av dette kan tillegges reduksjonen i kravet til minste aksjekapital i Norge fra 100 000 kroner til 30 000 kroner. På den ene side, har Sverige redusert sitt krav fra 100 000 svenske kroner til 50 000 svenske kroner, og av etableringstallene kan vi se at den svenske aksjeselskapsformen har økt i attraktivitet. På den annen side, har Danmark redusert sitt krav fra 125 000 danske kroner til 80 000 danske kroner, hvoretter den danske aksjeselskapsformen har falt svakt i antall selskapsetableringer. Dette indikerer at Norge og Sverige har redusert sitt krav tilstrekkelig for å oppnå en effekt, mens det er vanskelig å se at kravet i Danmark er redusert nok til å ha en tilsvarende effekt.

Innholdsfortegnelse

| | |
|--|-----------|
| 0. INNLEDNING..... | 1 |
| 0.1. POLITISK BAKGRUNN I NORGE..... | 1 |
| 0.2. ETABLERINGSFRIHET I EU-/EØS-OMRÅDET | 3 |
| 0.3. NORSKREGISTRERT (FILIAL AV) UTENLANDSK FORETAK | 4 |
| 0.4. EASE OF DOING BUSINESS | 6 |
| 0.5. TEMA..... | 7 |
| 0.6. PROBLEMSTILLING..... | 8 |
| 0.7. AVGRENSNING..... | 8 |
| 0.8. METODE | 9 |
| 1. DEL I – OMSTENDIGHETENE RUNDT ETABLERINGSPROSESSEN I NORGE. 12 | 12 |
| 1.1. VALG AV SELSKAPSFORM | 12 |
| 1.2. STIFTELSE AV AKSJESELSKAP | 12 |
| 1.2.1. <i>Stiftelsesgrunnlaget. Aksjetegning</i> | 13 |
| 1.2.2. <i>Forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd mv</i> | 15 |
| 1.2.3. <i>Melding til Foretaksregisteret</i> | 15 |
| 1.3. REGISTRERING AV NORSKREGISTRERT UTENLANDSK FORETAK | 16 |
| 1.4. FORENKLING OG MODERNISERING - AKSJESELSKAPER | 17 |
| 1.4.1. <i>Stiftelsesdokument og vedtekter</i> | 18 |
| 1.5. FORENKLING OG MODERNISERING - NORSKREGISTRERT UTENLANDSK FORETAK..... | 23 |
| 1.6. OPPSUMMERING | 23 |
| 2. DEL II – EASE OF DOING BUSINESS, EN VERDENSBANKINDEKS..... | 25 |
| 2.1. HISTORISK OG NÅVÆRENDE RANGERING | 25 |
| 2.2. «EASE OF DOING BUSINESS» – 10 MÅLEPARAMETERE..... | 26 |
| 2.2.1. <i>Etablere foretak</i> | 26 |
| 2.2.2. <i>Håndtering av byggetillatelse</i> | 26 |
| 2.2.3. <i>Skaffe strømtilknytning</i> | 27 |
| 2.2.4. <i>Registrering av eiendom</i> | 27 |
| 2.2.5. <i>Skaffe kreditt-/lånfinansiering</i> | 27 |
| 2.2.6. <i>Investorbeskyttelse</i> | 27 |

| | | |
|-----------|--|-----------|
| 2.2.7. | <i>Skattesystem</i> | 27 |
| 2.2.8. | <i>Handel over grenser</i> | 28 |
| 2.2.9. | <i>Håndhevelse av kontrakter</i> | 28 |
| 2.2.10. | <i>Håndtere insolvens</i> | 28 |
| 2.3. | ETABLERE FORETAK | 28 |
| 2.3.1. | <i>Metode</i> | 29 |
| 2.3.2. | <i>Forutsetninger</i> | 29 |
| 2.3.3. | <i>Prosedyrer</i> | 30 |
| 2.3.4. | <i>Tid</i> | 31 |
| 2.3.5. | <i>Kostnad</i> | 31 |
| 2.3.6. | <i>Minste innbetalte aksjekapital</i> | 31 |
| 2.3.7. | <i>Beregninger</i> | 32 |
| 2.4. | EFFEKT AV UTREDNINGEN | 32 |
| 2.5. | OPPSUMMERING | 36 |
| 3. | DEL III – ATTRAKTIVITETEN AV Å OPPRETTE FORETAK I NORGE | 37 |
| 3.1. | HVA ER ATTRAKTIVITET? | 37 |
| 3.2. | SKANDINAVISK ATTRAKTIVITET | 39 |
| 3.2.1. | <i>Danmark</i> | 39 |
| 3.2.2. | <i>Sverige</i> | 46 |
| 3.3. | MARKEDSFØRINGSFORDELER AV NUF | 51 |
| 3.4. | EFFEKT AV ENDRINGENE | 55 |
| 3.5. | OPPSUMMERING | 58 |
| 4. | OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER | 60 |
| 4.1. | OPPSUMMERING | 60 |
| 4.2. | ANBEFALINGER | 61 |
| 5. | LITTERATURLISTE | 62 |
| 5.1. | BØKER | 62 |
| 5.2. | ARTIKLER | 62 |
| 5.3. | TIDSSKRIFTER | 63 |
| 5.4. | INTERNETTDOKUMENTER | 63 |

| | | |
|-----------|--|-----------|
| 5.5. | LOVER | 67 |
| 5.5.1. | <i>Norge</i> | 67 |
| 5.5.2. | <i>Danmark</i> | 67 |
| 5.5.3. | <i>Sverige</i> | 67 |
| 5.6. | FORARBEIDER | 68 |
| 5.6.1. | <i>Norges Offentlige Utredninger (NOU)</i> | 68 |
| 5.6.2. | <i>Proposisjoner</i> | 68 |
| 5.6.3. | <i>Danmark</i> | 68 |
| 5.6.4. | <i>Sverige</i> | 68 |
| 5.7. | DOMMER | 69 |
| 5.7.1. | <i>EF-domstolen</i> | 69 |
| 6. | VEDLEGG | 70 |
| 6.1. | FORPROSJEKT MASTEROPPGAVE | 70 |

Oversikt over figurer og tabeller

Figurer

| | |
|--|----|
| Figur 2-1: Doing Business: Ranging - selskapsetablering | 34 |
| Figur 2-2 - Doing Business: Ranging - Totalplassering | 35 |
| Figur 3-1: Antall nyetableringer i Danmark etter selskapsform og kvartal..... | 43 |
| Figur 3-2: Andel av nyetableringer i Danmark etter selskapsform og kvartal | 44 |
| Figur 3-3: Antall nyetableringer i Danmark etter selskapsform 1. kv. 2008-12.... | 45 |
| Figur 3-4: Antall nyetableringer i Sverige etter selskapsform og kvartal | 48 |
| Figur 3-5: Andel av nyetableringer i Sverige etter selskapsform og kvartal..... | 49 |
| Figur 3-6: Antall nyetableringer i Sverige etter selskapsform 1. kv. 2008-12 | 50 |
| Figur 3-7: Antall nyetableringer i Norge etter selskapsform og kvartal..... | 55 |
| Figur 3-8: Andel nyetableringer NUF og AS | 57 |
| Figur 3-9: Nyetableringer etter selskapsform første kvartal 2009-2012 | 58 |

Tabeller

| | |
|---|----|
| Tabell 2-1: Doing Business 2012: Utvalgte land..... | 26 |
|---|----|

0. Innledning

I denne masteroppgaven ønsker vi å belyse prosessen ved etablering av små og mellomstore foretak i Norge. Det har i de senere år vært en tiltagende standardisering av selskapsretten innen EU/EØS-området.¹ Et ønske om en forenklet og modernisert norsk selskapsrett er bakgrunnen for en utredning av forbedringspotensialet ved vår nåværende aksjelov, foretatt av advokat Gudmund Knudsen.² I oppgaven vil vi analysere forslagene til endringer med særskilt fokus på selve etableringsprosessen. Vi vil også vurdere hvordan dette påvirker Norges plassering på Verdensbankens årlige rangeringsliste over hvor gunstig det er å gjøre forretninger i ulike land i verden, *Ease of Doing Business*.³ Vi vil til slutt analysere hvilken effekt de foreslåtte endringene vil ha på antall norske næringsdrivende som etablerer foretak i utlandet, utelukkende for å etablere filial i Norge, hvor også all drift er lokalisert (NUF⁴).

0.1. Politisk bakgrunn i Norge

I regjeringsplattformen for 2009 - 2013 (Soria Moria II), presenterer de tre regjeringspartiene en målsetting om å føre en næringspolitikk som legger til rette for å gjøre det enklere og billigere å etablere og drive små- og mellomstore foretak.⁵ Regjeringen har som mål å gjennomføre forenklinger blant annet i regnskapsloven og aksjeloven. Justisdepartementet ga som et resultat av dette Gudmund Knudsen i oppgave å utrede spørsmålet om forenkling av aksjeloven.⁶

Knudsen la i sin utredning frem forslag til forenkling og modernisering av reglene i aksjeloven.⁷ Forslagene omhandler reglene om etablering av aksjeselskap,

¹ Følger av den frie etableringsretten innen EU/EØS-området, se eget avsnitt, kapittel 0.2, side 3.

² Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010)

³ I litteraturen benyttes *Ease of Doing Business* og kortformen *Doing Business* synonymt med hverandre. Vi vil benytte begge uttrykkene i denne oppgaven. Se for øvrig World Bank Group *Doing Business 2011*(2010)

⁴ Norskregistrert Utenlandsk Foretak, jfr Claes Zangenberg *Håndbok i NUF : de engelske NUF - en suksesshistorie som forandret norsk selskapsrett*(2009)

⁵ Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet *Politisk plattform for flertallsregjeringen* (2009) s. 19-25

⁶ Justis- og Beredskapsdepartementet *Høringsbrev - Utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven* (2011)

⁷ Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010)

kapitalregler og reglene om organisatoriske spørsmål. Vi vil i det følgende spesielt fokusere på disse reglene.

I utredningens kapittel 4 er etableringsreglene forsøkt forenklet så meget som mulig. «En forenkling av reglene må ha som siktemål å redusere bruken av ressurser, gjøre etableringen raskere og spare kostnader».⁸ Det er blant annet foreslått at man kan benytte forenklet elektronisk levering av vedtekter og stiftelsesdokumenter, samt reduserte minstekrav til disse.⁹ I tillegg til forenklingene som er foreslått til aksjelovens kapittel om stiftelse, er det også foreslått spesielt én endring i aksjelovens kapittel om kapitalregler som vi mener vil påvirke mange i valget av selskapsform.¹⁰ Det er i utredningen fremmet forslag om at kravet til minste aksjekapital reduseres fra 100 000 kroner til 30 000 kroner. Lovforslaget om redusert krav til aksjekapital ble, sammen med noen av de foreslåtte forenklinger av stiftelsesreglene, i desember 2011 vedtatt i Stortinget og er gjeldende fra 1. januar 2012.¹¹ Det er planlagt å gjennomføre flere av de andre forenklingene fortløpende.¹² Det er tidligere foreslått at revisorplikten for små foretak som oppfyller visse betingelser sløyfes. Dette ble sanksjonert 15. april 2011 og er gjeldende fra 1. mai 2011.¹³

Med disse forenklingene har det vært et ønske fra lovgivers side om å bedre forholdene rundt det å etablere og drive næringsvirksomhet i Norge, samt å redusere antallet norske næringsdrivende med hovedsete i Norge som etablerer foretak i utlandet, og deretter en filial av dette foretaket i Norge.¹⁴ Den høye forekomsten av virksomheter som velger NUF-formen er fra lovgivers side sett på som uheldig,¹⁵ noe som blant annet skyldes skattemessige kontrollhensyn, hvor

⁸ Ibid.s. 24

⁹ Ibid.s. 23-41

¹⁰ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper, Kapittel 3 Selskapskapitalen

¹¹ Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper, endret ved Lov 16. desember 2011 nr. 63 om endringer i aksjeloven mv. (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.)

¹² Justis- og Beredkapsdepartementet *Pressemelding: 30 000 kr: Minstekrav til aksjekapital i AS* (2011)

¹³ Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven), endret ved Lov 15. april 2011 nr. 10 om endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper).

¹⁴ Norskregistrert Utenlandsk Foretak (NUF)

¹⁵ Justis- og Beredkapsdepartementet *Pressemelding: Billigere å stifte aksjeselskaper* (2011)

slike filialer er vanskeligere å kontrollere enn de helnorske selskapsformene.¹⁶ I et prosjekt finansiert av Norges Forskningsråd, undersøker Erik Lamøy og Torstein Klokk Pettersen hvorvidt NUF brukes som et verktøy for økonomisk kriminalitet. De finner indikasjoner som underbygger hypotesen på at NUF-formen benyttes i større utstrekning til slik kriminalitet sammenliknet med tilsvarende norske selskapsformer.¹⁷ Gjennom å bedre konkurransevnen til den norske selskapslovgivningen overfor utlandet ønsker regjeringen samtidig å stimulere til økt nyetablering og innovasjon i Norge.

0.2. Etableringsfrihet i EU-/EØS-området

Hensikten ved etableringen av det Europeiske Økonomiske Felleskap, gjennom Romtraktaten i 1957, var en integrering på tvers av medlemslandenes økonomi. Traktaten er dermed indirekte forløperen til deler av det vi i dag kjenner som den Europeiske Union (EU) og dermed indirekte også det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde (EØS). EUs selskapslovgivning baseres i hovedsak på den primære fellesskapsrett, og har i tillegg et omfattende regelverk direkte relatert til selskapsrett. Gjennom en rekke direktiver stilles det omfattende krav til nasjonal selskapsrett i EU-stater - og dermed også EØS-stater.¹⁸

Retten for EU-borgere til å etablere foretak i et annet EU-land kun med den hensikt å etablere filial i hjemlandet har blitt forelagt EU-domstolen.¹⁹ Et dansk ektepar etablerte Centros Ltd i England kun med hensikt å etablere filial i Danmark, hvor også all drift skulle foregå. Det danske foretaksregisteret²⁰ avviste registreringen, og argumenterte med at det blant annet var viktig for kreditorbeskyttelsen at det som i realiteten var et dansk aksjeselskap ikke kunne etableres før det var innbetalt aksjekapital etter danske regler. Ekteparet anket avslaget i foretaksregisteret til landsretten²¹, som i sin tur opprettholdt avslaget.

¹⁶ Jfr NOU 2009: 4 Tiltak mot skatteunndragelser, s. 201

¹⁷ Erik Lamøy og Torstein Klokk Pettersen. *NUF - Et verktøy for økonomisk kriminalitet? I: Samfunns- og næringslivsforskning AS. Vol. Arbeidsnotat nr. 31/09 - SNF prosjekt 1760 "Corporate and Capital Taxation" (2009).*

¹⁸ Fredrik Sejersted *EØS-rett*(2011)

¹⁹ Sak C-212/97, Centros Ltd mot Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Sml 1999 s. I-01459

²⁰ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, nå Ervervsstyrelsen, en del av det danske Erhvervs- og Vækstministeriet.

²¹ Østre Landsret, København

Ekteparet anket til Høyesterett, som valgte å forelegge spørsmålet for EU-domstolen.²² EU-domstolen mente at en slik restriksjon ville hindre den frie etableringsretten, og at beskyttelsen overfor kreditorer i filiallandet Danmark ikke ville være nevneverdig forskjellig fra en situasjon hvor selskapet også hadde drevet virksomhet i etableringslandet England.²³ Slike filialer vil i det følgende bli omtalt som Centros-filialer, eller som NUF dersom filiallandet er Norge.

I tillegg til å gi EU/EØS-borgere mulighet til å etablere foretak i hele EØS-området med eventuelt etterfølgende filialetablering(er), sikrer etableringsfriheten at filialer av utenlandske foretak skal behandles likt som tilsvarende lokal selskapsform i filiallandet. Det gjør at norske myndigheter ikke har anledning til å forskjellsbehandle aksjeselskap og NUF.²⁴

Norge er forpliktet til å følge EUs selskapslovgivning gjennom EØS-avtalens art. 77 og vedlegg XXII.²⁵ Muligheten til å etablere et Norskregistrert Utenlandsk Foretak (NUF) med base i en annen EØS-stat, kommer dermed som et resultat av Norges medlemskap i EØS. Denne etableringsfriheten gjør dermed at norsk selskapslovgivning møter konkurranse fra de andre EU/EØS-landenes selskapslovgivning.²⁶

0.3.Norskregistrert (filial av) Utenlandsk Foretak

Et Norskregistrert Utenlandsk Foretak er som navnet tilsier et utenlandsk foretak som er registrert med filial i det norske Foretaksregisteret for således å ha mulighet til å drive næringsvirksomhet i Norge.²⁷ Noen forfattere har valgt å benytte definisjonen Norskregistrert filial av Utenlandsk Foretak fordi den klarere beskriver selskapsformen slik den er.²⁸ Ved registrering får den norske filialen et norsk organisasjonsnummer og kan benytte betegnelsen NUF etter foretaksnavnet.

²² Sak C-212/97, Centros Ltd mot Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Sml 1999 s. I-01459

²³ Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell. *NUF-Kaaset i norsk rett - et bidrag til oppklaring*. I: Tidsskrift for Rettsvitenskap. Vol. 123 (2010).

²⁴ Claes Zangerberg *Håndbok i NUF : de engelske NUF - en suksesshistorie som forandret norsk selskapsrett*(2009) s. 11

²⁵ Fredrik Sejersted *EØS-rett*(2011)

²⁶ Mads Henry Andenæs *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*(2006)

²⁷ Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 2-1 (2)

²⁸ Geir Woxholth *Selskapsrett*(2010) s. 88-90

Utenlandske selskaper står i utgangspunktet fritt til å etablere seg i Norge uavhengig av i hvilket land de har hovedsete, men på grunn av etableringsfriheten i EØS-området er majoriteten selskaper med hovedsete i en annen av disse statene. Muligheten for en norsk borger til å etablere et selskap i et annet EU/EØS-land, for så å etablere en filial i Norge kommer, som beskrevet i kapittel 0.2 ovenfor, av Norges medlemskap i EØS.²⁹ Vi vil i det følgende sondre mellom filialer av utenlandske foretak som utelukkende har sin virksomhet i Norge og filialer av utenlandske foretak som også har en reell virksomhet i utlandet. For enkelhets skyld betegnes i det videre de førstnevnte som «norske» NUF og de resterende som «reelle» NUF.³⁰

I Norge har utviklingen i antall nyetablerte NUF vært stor. I en europeisk undersøkelse fra 2006 kommer det frem at Norge er nummer to i rekken av europeiske land, målt i antall selskaper, som hjemland for *Centros-filialer*.³¹ Det at undersøkelsen er foretatt i antall selskaper, ikke forholdstall i forhold til eksempelvis nasjonale aksjeselskaper, viser at Norge har hatt en veldig høy forekomst av slike filialer sett i europeisk perspektiv.³² Effekten vi har sett i Norge har ikke vært lik i land det er naturlig å sammenlikne oss med, herunder spesielt de øvrige nordiske landene. Dette kan skyldes mange ulike faktorer, men kan i følge Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell ved Det juridiske fakultetet i Oslo blant annet skyldes forskjeller i implementeringen mellom Norge på den ene siden og Sverige, Danmark og Finland på den andre siden, og at det er lagt til rette for svært enkel filialetablering i det norske foretaksregisteret.³³

Ifølge den samme undersøkelsen er England det landet i EU hvor det både er enklest og minst kostbart å etablere et Ltd-selskap.³⁴ I følge Statistisk Sentralbyrå (SSB) var det per februar 2008 registrert 10 800 NUF i Norge. Av disse hadde

²⁹ Claes Zangenberg *Håndbok i NUF : de engelske NUF - en suksesshistorie som forandret norsk selskapsrett*(2009) s. 1

³⁰ I litteraturen omtales «norske» NUF, også som NUN-NUF (Norge-utland-Norge), se blant annet Statistisk Sentralbyrå *Om organisasjonsformen NUF. Norskregistret Utenlandsk Foretak* (2008)

³¹ Marco Becht, Colin Mayer og Hannes F Wagner. *Where Do Firms Incorporate? Deregulation and the Cost of Entry*. I: European Corporate Governance Institute Working Paper Series in Law. Vol. 2006 (2007). s. 29, tabell 3B

³² Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell (2010) s. 427

³³ Ibid.s. 426

³⁴ «Private Company, Limited by Shares», på mange måter tilsvarende den norske aksjeselskapsformen.

9 700 opprinnelsesland innenfor EU/EØS, hvorav 7 600 hjemhørende i Storbritannia. Som nevnt over er det lovgivers ønske å redusere tendensen til at så mange velger NUF- fremfor aksjeselskapsformen.³⁵

0.4.Ease of Doing Business

Årlig publiserer Verdensbanken en rangering, *Ease of Doing Business*, som objektivt måler ulike parametere knyttet til det å gjøre forretninger i ulike land. De sammenlikner og rangerer disse parameterne for 183 av verdens 193 land³⁶, og er et resultat av bidrag fra offentlig ansatte, advokater, regnskapsførere, revisorer og andre aktører i næringslivet. Verdensbanken samler data fra alle disse aktørene og gir hvert land en poengsum på hvert av ti ulike områder av det å gjøre forretninger i det aktuelle landet. Deretter blir landene rangert, både etter hvert enkelt område og tilslutt basert på et vektet snitt av områdene.

Rangeringen måler følgende områder; *Etablere et foretak, Håndtering av byggetillatelse, Skaffe strømtilknytning, Registrering av eiendom, Skaffe kreditt-/lånefinansiering, Investorbeskyttelse, Skattesystem, Handel over grenser, Håndhevelse av kontrakter, samt Håndtere insolvens*.³⁷ I den gjeldende rangeringen er Norge totalt sett plassert som det sjette beste landet i verden å drive næringsvirksomhet i.³⁸ Selv om vi totalt sett er plassert svært høyt er det særlig tre områder hvor vi relativt sett er plassert lavt; Starte en bedrift, Håndtering av byggetillatelse og Skaffe kreditt-/lånefinansiering, hvor vi henholdsvis er rangert som nummer 41, 60 og 48 av de 183 deltagende landene. Vi mener det derfor er interessant å se nærmere på hvorvidt de foreslåtte forenklinger og moderniseringer vil påvirke Norges plassering innen selskapsetablering³⁹, og således vår totalplassering.

I de økonomisk turbulente årene etter «finanskrisen» i 2008/2009 har flere land blitt påvirket av usikkerheten i markedene. Usikkerheten overføres til nyetablerere

³⁵ Justis- og Beredskapsdepartementet *Pressemelding: Billigere å stifte aksjeselskaper* (2011)

³⁶ Jfr World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 'V' sml Utenriksdepartementet *Nyhet: Verdens nyeste land feiret 1-årsdag* (10.07.12) (2012)

³⁷ World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 16

³⁸ Ibid.s. 6

³⁹ *Starte en bedrift*

ved at det ofte stilles høyere krav til sikkerhetsstillelse i forbindelse med kreditt- og låneopptak mv. Dette har påvirket ulike land forskjellig, og således attraktiviteten av å starte og å drive næringsvirksomhet i disse landene. Områder som kan avgjøre attraktiviteten til et land er både hvor hardt landet er rammet av finanskrisen, men også hvordan myndighetene i det aktuelle landet reagerer og håndterer situasjonen. I perioden juni 2009 til mai 2010 har 117 land implementert tilsammen 216 nye reformer som påvirker klimaet for næringsvirksomhet, og det å gjøre det enklere å starte opp og å drive en bedrift i det aktuelle landet.⁴⁰ Det at flere land gjennomfører moderniseringer, medfører at gjennomførte forenklinger eller moderniseringer i et enkelt land ikke nødvendigvis resulterer i en høyere rangering på listen for det aktuelle land.

0.5.Tema

Temaet vi har valgt å se nærmere på i denne oppgaven er etableringsprosessen og de øvrige forhold rundt det å starte en bedrift. Vi vil evaluere endringene som har blitt og etter hvert vil bli gjennomført, blant annet som et resultat av Knudsen-utredningen, spesielt de med hensikt å gjøre det enklere å etablere aksjeselskap i Norge. I den komparative delen av masteroppgaven ønsker vi å vurdere Norges posisjon i forhold til relevante land, i lys av etableringsprosesser. Vi vil med dette etablere en oversikt som gjør oss i stand til å vurdere attraktiviteten til aktuell norsk selskapslovgivning. Videre vil vi analysere hvordan endringen av aksjelovgivningen vil påvirke Norges plassering på Verdensbankens *Ease of Doing Business*-rangering. Tilslutt vil vi vurdere hvordan disse endringene kan påvirke konkurransedyktigheten til norsk selskapsrett, med henblikk på etablering av foretak i Norge. Vi vil herunder sammenlikne dette med tilsvarende moderniseringsprosesser i land det er naturlig å sammenlikne oss med. Av etableringsfriheten i EØS-området følger det at den norske selskapsretten møter konkurranse fra andre EU/EØS-staters selskapsrett, hvor noen etablerere søker å etablere foretak der det er mest gunstig. Dette resulterer i en situasjon som kan

⁴⁰World Bank Group *Doing Business 2011*(2010) s. 1

minne om Delaware-effekten i USA, hvor selskapsetablerere fra andre stater søkte seg til Delaware på grunn av den gunstige lovgivningen der.⁴¹

0.6.Problemstilling

Hvilken innvirkning vil endringene i aksjelovgivningen ha på omstendighetene rundt etableringsprosessen av foretak i Norge? Hvordan vil dette påvirke Norges plassering på Verdensbanklisten *Ease of Doing Business*, og attraktiviteten av å opprette foretak i Norge?

0.7.Avgrensning

Vi har valgt å avgrense vår oppgave til å gjelde etableringsprosessen. Vårt hovedfokus vil være etablerere som har valgt å etablere virksomhet med begrenset personlig ansvar, og som således vurderer mindre aksjeselskaper og sammenliknbare selskapsformer i Norge og utlandet. Det vil således være naturlig å avgrense mot allmennaksjeselskap. Av aksjelovene vil vi dermed kun forholde oss til lov om aksjeselskaper (aksjeloven).⁴² Vi vil ha størst fokus på de foreslåtte endringer i Knudsen-utredningen med tilhørende høringsuttalelser. I oppgavens andre del vil vi i hovedsak vektlegge rangeringens etableringsparameter, men også områder hvor det synes naturlig å peke på mulige paralleller til andre parametere. I siste del av oppgaven vil vi å se på den norske selskapsrettens konkurransedyktighet i forhold til de landene vi møter mest konkurranse fra. Det vil her være naturlig å sammenlikne Norge med England, ettersom de fleste norske filialene etableres som filial av hovedselskap her.⁴³ Danske myndigheter har ambisjoner om å bli et av verdens mest konkurransedyktige samfunn, og gitt de store likheter mellom det norske og det danske samfunn, kan det også bli aktuelt å sammenlikne vår selskapsrett med den danske.⁴⁴ Sverige har på sin side også gjennomført forenklinger av sin aksjelov, og det vil også være naturlig å trekke paralleller til svensk selskapsrett.

⁴¹ Hanne Søndergaard Birkmose *Konkurrence mellem retssystemer : Delaware-effekten i et europæisk selskabsretligt perspektiv*(2004)

⁴² Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper

⁴³ Etter undersøkelse foretatt av Dun & Bradstreet i 2008, se for øvrig NOU 2009: 4 Tiltak mot skatteunndragelser, s. 51-52

⁴⁴ Tore Bråthen *Handelshøyskolen BIs høringsuttalelse om Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2011)

0.8. Metode

I denne oppgaven vil vi fokusere på å besvare de lege ferenda-spørsmål, altså om hvorledes retten bør være.⁴⁵ Vi vil i den sammenheng benytte oss av juridisk metode.⁴⁶ Dette innebærer «de midler som brukes for å finne svar på rettskildespørsmål».⁴⁷ Eckhoff presenterer de syv ulike rettskildefaktor som kan komme til anvendelse;⁴⁸

1. Lovtekster
2. Lovforarbeider
3. Rettspraksis
4. Andre myndigheters praksis
5. Privates praksis
6. Juridisk teori
7. Reelle hensyn.

Av lovtekster vil aksjeloven⁴⁹ være vår hovedkilde. Utover denne vil andre lover som spiller en rolle for etablerere av næringsvirksomhet i Norge være relevante, herunder foretaksregisterloven⁵⁰, skatteloven⁵¹, revisorloven⁵², samt tilhørende endringslover⁵³. Ord og uttrykk i språket er ofte vage eller mangetydige, og for å forstå bakgrunnen for og oppnå en bedre forståelse av lovene er det derfor ofte nødvendig å se til lovenes forarbeider.⁵⁴

En lovendring blir i korte trekk til ved at regjeringen oppnevner et utvalg av sakkyndige som utreder behovet for endringer på et rettsområde og samtidig foreslår konkrete endringer. Denne utredningen sendes så til relevante høringsinstanser, som deretter eventuelt avgir høringsuttalelse til det relevante departement. Etter høringsfristens utløp vurderer departementet utredningen blant annet i lys av de innkomne uttalelser, og utarbeider en proposisjon (Prop.) som

⁴⁵ Ragnar Knoph, Kåre Lilleholt og Johs Andenæs *Knops oversikt over Norges rett*(1998) s. 28

⁴⁶ Erik Boe *Grunnleggende juridisk metode: en introduksjon til rett og rettstenkning*(2010)

⁴⁷ Torstein Eckhoff *Rettskildelære* 5. utgave ved Jan E. Helgesen (2001) s. 22-26

⁴⁸ *Ibid.*s. 23

⁴⁹ Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper

⁵⁰ Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak

⁵¹ Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt

⁵² Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer

⁵³ Jfr spesielt lov 15. april 2011 nr. 10 om endringer i revisorloven og enkelte andre lover og lov 16 desember 2011 nr. 63 om endringer i aksjeloven mv.

⁵⁴ Ragnar Knoph, Kåre Lilleholt og Johs Andenæs *Knops oversikt over Norges rett*(1998)

sendes til Stortinget. Den relevante fagkomitéen på Stortinget behandler og avgir sin innstilling til Stortinget (Innst.S.), som Stortinget deretter fatter et vedtak på bakgrunn av. Kongen i Statsråd sanksjonerer til slutt loven i statsråd. Dokumentene knyttet til denne prosessen - lovens forarbeider - vil være relevant for den konkrete lovtolkning.⁵⁵

Av lovforarbeider har vi i hovedsak benyttet Knudsen-utredningen om forenkling og modernisering av aksjeloven og utredningen av revisjonsplikten for små foretak⁵⁶, samt proposisjoner basert på forslag fra denne.⁵⁷ I oppgavens tredje del vil vi også benytte oss av lovtekster og tilhørende forarbeider fra Sverige og Danmark som omfatter selskapsformene tilsvarende den norske aksjeselskapsformen.⁵⁸

I tillegg vil vi i del II vurdere våre funn i oppgavens første del, for å sette dette opp mot verdensbankrangeringen, og analysere hvilken effekt endringene kan ha på Norges rangering her. I denne delen vil data fra Verdensbanken bli benyttet, og relevante tall vil bli trukket ut av tallmaterialet. Rangeringen er bygget på at landene får objektive poengsummer før de rangeres, og det vil være aktuelt å se på beregningsmåtene som her benyttes. Dette for bedre å kunne se hvorvidt de foreslåtte, og til dels gjennomførte, endringer vil påvirke Norges plassering.

I del III av oppgaven vil vi foreta en komparativ sammenligning mellom norsk rett og nasjonal rett i land vi finner det naturlig å sammenlikne oss med. Basert på et stort samnordisk harmoniseringsarbeid i forbindelse med aksjelovgivningen på 1970-tallet, samt de øvrige samfunnsmessige og språklige likheter, vil det for oss være naturlig å ta utgangspunkt i våre skandinaviske naboland. Tallmateriale over selskapsetableringer i Danmark⁵⁹, Sverige⁶⁰ og Norge⁶¹ vil bli sammenliknet med lover og tilhørende forarbeider for å se hvorvidt det er mulig å se likheter, både i

⁵⁵ Stortinget *Lovarbeidet* (2011)

⁵⁶ NOU 2008: 12 Revisjonsplikten for små foretak

⁵⁷ Jfr spesielt Prop. 51 L (2010-2011) om endringer i revisorloven og enkelte andre lover, og Prop. 148 L (2010-2011) om endringer i aksjeloven mv.

⁵⁸ Anpartsselskaber i Danmark og Aktiebolag (Privata) i Sverige

⁵⁹ Erhvervsstyrelsen *Det centrale virksomhedsregister* (2012)

⁶⁰ Statistiska Centralbyrån *Statistikbanken: Näringsverksamhet* (2012)

⁶¹ Statistisk Sentralbyrå *Bedrifter og foretak* (2012)

lovgivningen og i antallet selskapsetableringer fordelt på selskapsformer, mellom de skandinaviske landene. Vi vil også trekke frem hva mange formidlerforetak markedsfører som fordeler, eller heller reduksjon av ulemper, NUF-formen har sammenliknet med blant annet aksjeselskapsformen.⁶² For å belyse dette vil vi innhente og gruppere de nevnte forhold, og sammenlikne dem med blant annet aksjeloven. Til sammen vil dette gi oss informasjon om hva som oppfattes som attraktivt blant selskapsetablerere, og tilslutt hvorvidt og i så fall hvorledes dette sannsynligvis påvirker etablereres valg av selskapsform.

⁶² Jfr side 47

1. DEL I – Omstendighetene rundt etableringsprosessen i Norge

1.1. Valg av selskapsform

En som ønsker å etablere en virksomhet har i utgangspunktet valget mellom å etablere selskap med eller uten personlig ansvar. Under hver av de to «hovedgruppene» finnes to selskapstyper. Under gruppen med personlig ansvar finnes enkeltpersonforetak og ansvarlig selskap (ANS/DA). I denne oppgaven fokuserer vi på virksomheter som etableres som selvstendige juridiske enheter uten personlig ansvar for deres aksjonærer, herunder aksjeselskaper (AS) og norske filialer av utenlandske foretak (NUF). Valget av selskapsform vil senere ha betydning for ansvar, risiko, skatt, rettigheter og plikter, så det er viktig å ha tenkt dette igjennom før man tar et valg.⁶³

Den generelle oppfatningen i Norge virker å være at aksjeselskaper fremstår mer ryddig og seriøs som selskapsform enn NUF. Aksjeselskaper er klart regulert i lovverket, og selskapsformen er kjent for de aller fleste. Ifølge Reiersen og Sjøfjell kan det at NUF-formen i mange tilfeller oppfattes useriøst, i hovedsak tillegges tre faktorer. For det første er det selskapsformens popularitet, som igjen har bidratt til at også mange useriøse aktører har valgt denne selskapsformen. For det andre er det ofte mangel på informasjon om selskapsformen og hva som eventuelt skiller den fra aksjeselskap og enkeltpersonforetak. For det tredje er det endel usikkerhet knyttet til lovreguleringen av slike filialer, og en manglende kjennskap til selskapsformen og hva den innebærer.⁶⁴ Til sammen har dette resultert i at selskapsformen har fått et frynsete rykte, noe som sikkert også er en del av bakgrunnen for at lovgiver ønsker å redusere bruken av disse.⁶⁵

1.2. Stiftelse av aksjeselskap

Dagens stiftelsesprosess er regulert i aksjelovens andre kapittel.⁶⁶ Kapitlet omfatter de gjeldende hovedregler for stiftelse av aksjeselskap i Norge. I loven

⁶³ Brønnøysundsregistrene *Altinn: Hvilken organisasjonsform kan jeg velge?* (2011)

⁶⁴ Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell (2010) s. 427

⁶⁵ Justis- og Beredskapsdepartementet *Pressemelding: Billigere å stifte aksjeselskaper* (2011)

⁶⁶ Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)

brukes begrepet stiftelse for etablering, og dette må ikke forveksles med selskapsformen stiftelse.⁶⁷ Vi vil derfor i det videre benytte stiftelse for etablering.

1.2.1. Stiftelsesgrunnlaget. Aksjetegning

Hovedregelen er i følge aksjeloven § 2-1 at stiftere av (den eller de som skal tegne aksjer i) et aksjeselskap skal utarbeide et stiftelsesdokument. Dokumentet skal foreligge på papir og som et minimum inneholde selskapets vedtekter samt bestemmelser nevnt i § 2-3.

Vedtektene skal minst angi⁶⁸

1. selskapets foretaksnavn
2. den kommune i riket hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor
3. selskapets virksomhet
4. aksjekapitalens størrelse, jfr § 3-1
5. aksjenes pålydende (nominelle beløp), jfr § 3-1
6. antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer, jfr § 6-1
7. om selskapet skal ha flere daglige ledere eller om styret eller bedriftsforsamlingen skal kunne bestemme at selskapet skal ha flere daglige ledere, samt i så fall om flere daglige ledere skal fungere som kollektivt organ⁶⁹
8. hvilke saker som skal behandles på den ordinære generalforsamlingen, jfr § 5-5
9. om selskapets aksjer skal registreres i et verdipapirregister⁷⁰

Stiftelsesdokumentet skal dessuten angi⁷¹

1. stifternes navn eller foretaksnavn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer

⁶⁷ Jfr lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven)

⁶⁸ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-2

⁶⁹ I Justisdepartementets prinsipputtalelse fra mars 1999 lempes kravet til å vedtektsfeste nr. 7 og nr. 9 til kun å måtte inntas dersom selskapet skal ha flere daglige ledere eller dersom selskapet skal registreres i et verdipapirregister. I øvrige tilfeller inngår de således ikke kravet til vedtektene. Jfr Justis- og Beredskapsdepartementet *Prinsipputtalelse/fortolkning, 08.03.1999, Aksjeloven § 2-2 - minstekrav til vedtektene, 1999/03277 E TO* (1999)

⁷⁰ Jfr forrige note.

⁷¹ Jft lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-3

2. antallet aksjer som skal tegnes av hver av stifterne
3. det beløpet som skal betales for hver aksje (aksjeinnskudd)
4. tidspunkt for oppgjør av aksjeinnskudd, jfr § 2-17
5. hvem som skal være medlemmer av selskapets styre og hvem som skal være selskapets revisor

Dersom aksjeinnskudd skal kunne gjøres med andre eiendeler enn penger, noen skal gis særskilte rettigheter i forbindelse med stiftelsen eller selskapet skal dekke utgifter ved stiftelsen, må også dette være bestemt i stiftelsesdokumentet.⁷² For at selskapet skal kunne dekke utgifter i forbindelse med stiftelsesprosessen måtte det frem til 1. januar 2012 innbetales et tilsvarende beløp utover aksjenes pålydende til selskapet.⁷³ Det er ikke lengre et krav i loven at selskapet skal kunne dekke disse kostnadene. At selskapet selv dekker sine stiftelsesutgifter, er uansett mest gunstig skattemessig ettersom aksjeselskap har rett til skattemessig fradrag for slike kostnader.⁷⁴

Det finnes i dag flere standard stiftelsesdokumenter som er utarbeidet av ulike offentlige instanser og aktører i næringslivet. Justisdepartementet har blant annet utarbeidet en mal som er tilpasset enkle aksjeselskaper, hvor aksjekapitalen innbetales i sin helhet i kontanter, og hvor utgiftene til stiftelsen dekkes av stifterne.⁷⁵ Altinn har også utarbeidet et dokument som er ment til å fylle samme funksjon.⁷⁶

I tillegg til stiftelsesdokumentet skal det utarbeides en åpningsbalanse.⁷⁷ Denne skal settes opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og vedlegges stiftelsesdokumentet. Balansen skal inneholde en oppstilling over selskapets eiendeler og gjeld ved stiftelsestidspunktet og være bekreftet av statsautorisert

⁷² Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper §§ 2-1(2), 2-4, samt 2-5

⁷³ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-5, samt lov 16. desember 2011 nr. 63 om endring av aksjeloven mv

⁷⁴ Tore Bråthen *Selskapsrett* 3. utg.(2008) s. 68

⁷⁵ Justis- og Beredskapsdepartementet *Standard stiftelsesdokument for aksjeselskap* (1998)

⁷⁶ Brønnøysundsregistrene *Altinn: Standard stiftelsesdokument for aksjeselskap* (2012)

⁷⁷ Jfr. lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-8

eller registrert revisor senest fire uker før stiftelsen. Egenkapitalen etter åpningsbalansen skal minst tilsvare selskapets aksjekapital.⁷⁸

«Stifterne skal datere og undertegne stiftelsesdokumentet. Når alle stifterne har undertegnet stiftelsesdokumentet, er aksjene tegnet og selskapet stiftet.»⁷⁹ Dersom aksjetegnere har tatt forbehold som det ikke er dekning for i stiftelsesgrunnlaget, er tegningen som utgangspunkt ikke bindende for selskapet eller tegneren.⁸⁰

1.2.2. Forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd mv

Aksjeinnskuddet skal innbetales senest på det tidspunkt som først inntreffer av; det tidspunkt stiftelsesdokumentet angir, eller det tidspunkt når selskapet meldes til Foretaksregisteret.⁸¹ Se videre om innholds krav og tidsfrist vedrørende melding til Foretaksregisteret straks nedenfor.

1.2.3. Melding til Foretaksregisteret

Senest tre måneder etter stiftelsen skal selskapet meldes Foretaksregisteret.⁸² Før melding avgis skal aksjeinnskudd etter 1.2.2 ovenfor være foretatt fullt ut.⁸³ Meldingen avgis i praksis ved innsendelse av «Samordnet registermelding» til Brønnøysundsregistrene, som sikrer registrering i både Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.⁸⁴ Minstekravet til denne meldingen for aksjeselskap er;⁸⁵

1. Selskapets vedtekter
2. Dagen for stiftelse av selskapet
3. Selskapets forretningskommune og adresse
4. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets leder. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører⁸⁶
5. Daglig leder (administrerende direktør)

⁷⁸ Tore Bråthen *Selskapsrett* 3. utg.(2008) s. 70

⁷⁹ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-9

⁸⁰ Tore Bråthen *Selskapsrett* 3. utg.(2008) s. 71

⁸¹ Ibid.s. 70-71, samt lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-11

⁸² Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-18 (1)

⁸³ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-18 (2)

⁸⁴ Jfr Brønnøysundsregistrene *Samordnet Registermelding* (2012)

⁸⁵ Jfr lov 21. juni 1985 nr.78 om registrering av foretak § 3-1 og § 3-7

⁸⁶ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 6-4 første og tredje ledd.

6. Hvem som representerer selskapet utad og tegner dets firma
7. Om stiftelsesdokumentet inneholder noen bestemmelse som nevnt i aksjeloven §§ 2-4 og 2-5 eller om det senere i forbindelse med kapitalforhøyelse fattes bestemmelser som nevnt i aksjeloven § 10-2.
8. Hvem som har foretakets prokura, dersom prokura er meddelt
9. Revisors navn, forretningsadresse og fødselsnummer

1.3.Registrering av Norskregistrert Utenlandsk Foretak

Ifølge en undersøkelse foretatt av Andreas Børresen, masterstudent ved Handelshøyskolen BI, gjør etablerere som velger å etablere et «norsk» NUF dette i hovedsak for å unngå det tidligere egenkapitalkravet på 100 000 norske kroner og revisjonsplikten som tidligere også påhvilde mindre aksjeselskaper.⁸⁷ I spørreundersøkelsen fremkommer det at over 80 % av utvalg hevder at det tidligere egenkapitalkravet og revisorplikten har vært avgjørende for at de valgte å starte et NUF. Samtidig er det ingen av de andre foreslåtte årsaker til valget av selskapsform som kommer i nærheten av å ha en slik betydning. Disse indikasjonene er også i overensstemmelse med vårt inntrykk av hvilke ulemper ved aksjeselskapsformen noen velger bort ved å etablere et «norsk» NUF. Det kan også virke som at dette er de mest fremtredende forskjellene mellom NUF og AS, i og med at det er dette mange selskaper som bistår med etablering og drift av «norske» NUF fokuserer på i sin markedsføring.⁸⁸ Disse formidlerforetakene⁸⁹ leverer profesjonelle tjenester til næringsdrivende som ønsker å etablere foretak i utlandet med påfølgende filialetablering i Norge, og bistår med alt fra registrering med lokal kontoradresse i etableringslandet, til årlig «vedlikehold», som rapportering til etableringslandets foretaks- og regnskapsregister.⁹⁰

⁸⁷ Anders Dischler Børresen *Masteroppgave: Selskapsrettslige forskjeller mellom NUF og AS* (2009)

⁸⁸ Se blant annet Verdun Group Norge *NUF Selskap - Britisk Limited-selskap med filial i Norge* (2012), FirmaHjelp *NUF selskap* (2012), Kontorfabrikken *NUF* (2012), samt kapittel om markedsførte fordeler (3.3), side 51.

⁸⁹ I litteraturen også benevnt «Tilbydere», se blant annet Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell (2010) s. 439

⁹⁰ Claes Zangerberg *Håndbok i NUF : de engelske NUF - en suksesshistorie som forandret norsk selskapsrett*(2009) s. 42-44

Ettersom det historisk har påhvilt «norske» NUF færre ulemper enn norske aksjeselskaper av samme størrelse⁹¹, har denne selskapsformen således blitt en aktuell konkurrent til den norske aksjelovgivningen.

Ifølge Verdun Group Norge er det tre land som er mest aktuelle for selskapsetablering med påfølgende filialetablering i Norge. De har forskjellige konkurransemessige fortrinn overfor Norge basert på de ulike landenes selskaps- og skattelovgivning. Storbritannia trekkes frem som landet det er enklest å starte opp i, mens Malta og Kypros kommer best ut skattemessig for henholdsvis drifts- og holdingselskaper.⁹²

Stiftelsesprosessen for «norske» NUF består i å stifte et hovedforetak i en annen EU-/EØS-stat, for deretter å etablere en norsk filial av dette selskapet. Dersom hovedforetaket skal etableres i England, må selskapet registreres hos Companies House.⁹³ Companies House er registerenheten i England, tilsvarende det norske Foretaksregisteret, underlagt Brønnøysundregistrene.⁹⁴ For å oppnå begrenset personlig ansvar for etablererne må det opprettes et selskap som tilsvarende den norske aksjeselskapsformen. Den engelske ekvivalenten av den norske aksjeselskapsformen, «Private Company Limited by Shares»⁹⁵, er den mest brukte for etablering av «norske» NUF. Etter at selskapet i England er stiftet, kan filialen i Norge etableres ved å sende inn en NUF-tilpasset versjon av samordnet registermelding til Brønnøysundregistrene.⁹⁶

1.4. Forenkling og modernisering - Aksjeselskaper

Kapittel 4 i regjeringens politiske plattform for regjeringsperioden 2009-2013 («Soria Moria II») omhandler regjeringens næringspolitikk. Som beskrevet i kapittel 0.1 ovenfor var samlingsregjeringens overordnede næringspolitiske målsetting for perioden «å føre en næringspolitikk som legger til rette for et

⁹¹ Jfr lov 15. januar 1999 om revisjon og revisorer, kapittel 2 om revisjonsplikt

⁹² Verdun Group Norge *Internasjonal skatteplanlegging siden 1999* (2012)

⁹³ Companies House *About Us* (2012)

⁹⁴ Brønnøysundsregistrene *Foretaksregisteret* (2012)

⁹⁵ Ltd, stort sett tilsvarende den norske aksjeselskapsformen

⁹⁶ Jfr Brønnøysundsregistrene *Samordnet registermelding: Blankett for norskregistrert utenlandsk foretak (NUF)* (2011)

nyskapende, kunnskapsbasert og miljøvennlig næringsliv».⁹⁷ Regjeringen ønsket «å bidra til gode og konkurransedyktige rammebetingelser for norske bedrifter»,⁹⁸ samt «å gjennomføre forenklinger for næringslivet, spesielt rettet mot små og mellomstore bedrifter, herunder se på endringer i blant annet regnskapsloven og aksjeloven.»⁹⁹

I Knudsen-utredningen gjennomgås stiftelsesreglene i aksjelovens andre kapittel.¹⁰⁰ Endringene som foreslås har som mål «å redusere bruken av ressurser, gjøre stiftelsen raskere og spare kostnader».¹⁰¹ Disse hensyn veies mot de gjeldende lovbestemte krav, slik at hensynet til de ulike interessegruppene, herunder spesielt kreditorene, ivaretas. Ettersom selve registreringen i Foretaksregisteret er et viktig ledd i stiftelsen har utredningen også vurdert gjeldende registreringsregler og -praksis, for å undersøke hvorvidt det er noe her som kan forenkles og moderniseres.

1.4.1. Stiftelsesdokument og vedtekter

I Knudsen-utredningen foreslås det at kravene til forhold som kun har betydning for selskapet under stiftelsen eller i den umiddelbart etterfølgende perioden lempes på, slik at kun forhold som har varig betydning for selskapet blir omfattet av minstekravene til selskapets stiftelsesdokument og vedtekter.¹⁰² Videre fastslås det at de fleste aksjeselskaper opprettes med et stiftelsesdokument med tilhørende vedtekter som kun dekker lovens minimumskrav, og at en forenkling av disse kravene således vil påvirke mange. Det foreslås at navn, forretningskommune, samt vedtektsbestemte virksomhet opprettholdes som krav i vedtektene. Dette blant annet for å opprettholde generalforsamlingens myndighet til å endre disse ved flertall for vedtektsendring og således videreføre dagens minoritetsvern.¹⁰³

⁹⁷ Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet *Politisk plattform for flertallsregjeringen* (2009) s. 19

⁹⁸ Ibid.s. 20

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 10

¹⁰¹ Ibid.s. 24

¹⁰² Ibid.s. 25-26

¹⁰³ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 5-19

Aksjelovens krav til vedtektsfestet aksjekapital, herunder aksjens pålydende, foreslås i utredningen videreført.¹⁰⁴ Det blir også presentert et forslag hvor stiftere alternativt til antall aksjer og pålydende kan tegne brøkdelsaksjer. Dette innebærer at det i vedtektene angis hvor mange aksjer aksjekapitalen er fordelt på, istedenfor aksjenes pålydende. Mange av høringsinstansene har kommentert at dette for mange bare vil være mer forvirrende, snarere enn en forenkling av dagens regler. Det kommenteres videre at dersom en slik modell skal velges, må den erstatte dagens modell, ikke bli et likeverdig alternativ.¹⁰⁵

Vedtektsbestemmelsene for to av de viktigste valgte selskapsorganene¹⁰⁶, styret og den daglige ledelse, foreslås i utredningen også forenklet.¹⁰⁷ Dagens krav til at vedtektene skal inneholde antall styremedlemmer, eventuelt et minimum og maksimum, foreslås frivilliggjort. Det blir opp til generalforsamlingen å fastsette et eventuelt bestemt antall medlemmer av styret i de selskaper det synes nødvendig. Det foreslås også at kravet om at det skal vedtektsfestes hvorvidt selskapet skal ha en eller flere daglige ledere¹⁰⁸ fjernes. Generalforsamlingen vil også her kunne bestemme hvorvidt antallet daglige ledere i selskapet skal vedtektsfestes.

Videre foreslås det at kravet til å vedtektsfeste hvilke saker som skal behandles på selskapets ordinære generalforsamling lempes på.¹⁰⁹ Aksjelovens gjeldende bestemmelser om generalforsamling stiller opp hvilke saker som obligatorisk må behandles på den ordinære generalforsamlingen, og dersom aksjeeierne ikke ønsker at saker utover dette skal vedtektsfestes er dette ikke nødvendig.¹¹⁰

I utredningen foreslås det videre at kravet om å vedtektsfeste hvorvidt selskapet skal registreres i et verdipapirregister, endres til at det kun skal foretas dersom

¹⁰⁴ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 28

¹⁰⁵ Justis- og Beredskapsdepartementet *Høringsuttalelser - utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven* (2011)

¹⁰⁶ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-2 første ledd nr 6 og 7

¹⁰⁷ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 28-29

¹⁰⁸ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-2 første ledd nr. 7

¹⁰⁹ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-2 første ledd nr 8

¹¹⁰ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper kapittel 5

selskapets aksjer skal registreres.¹¹¹ Justisdepartementets Lovavdelings uttalelse 8. mars 1999¹¹² foreslås dermed lovfestet.

Videre vurderes det hvorvidt det fremdeles bør eksistere et lovbestemt krav om vedtekter i aksjeselskaper. Det foreslås at vedtektsplikten skal opprettholdes, men at registreringsprosessen forenkles slik at man unngår unødig dobbeltregistrering av informasjon i både stiftelsesdokumentet så vel som i vedtektene. Registreringsprosessen foreslås forenklet ved at vedtekts- og stiftelsesdokumentene kan fylles ut som et elektronisk skjema i Altinn-portalen.

Aksjelovens øvrige krav til stiftelsesdokumentet¹¹³ foreslås i all hovedsak videreført, da disse inneholder bestemmelser som er nødvendige for registrering i Foretaksregisteret. Finansdepartementet fremmet forslag om unntak fra revisjonsplikten for små aksjeselskaper, og fremmet samtidig endringsforslag til aksjeloven § 2-3 første ledd nr. 5 og til ny nr. 6, om hvem som skal være medlemmer av selskapets styre og hvem som eventuelt skal være selskapets revisor.¹¹⁴

I utredningen foreslås det å forenkle aksjelovens gjeldende regler rundt åpningsbalansen ved å bevege lovgivningen mot det som var reglene under aksjeloven av 1976.¹¹⁵ Det var den gang kun nødvendig med en åpningsbalanse dersom selskapet ble stiftet med andre formuesverdier enn penger.¹¹⁶ Det foreslås å fjerne aksjelovens § 2-8, samt å foreta endringer i §§ 2-6 og 2-7 for å dekke situasjoner hvor aksjeselskap dannes ved overførsel av andre formuesgjenstander enn kontanter.

¹¹¹ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 29, samt lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-2 første ledd nr 9

¹¹² Jfr Justis- og Beredskapsdepartementet *Prinsipputtalelse/fortolkning, 08.03.1999, Aksjeloven § 2-2 - minstekrav til vedtektene, 1999/03277 E TO* (1999)

¹¹³ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-3

¹¹⁴ Jfr Prop. 51 L (2010-2011), samt lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper og lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer, begge endret ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

¹¹⁵ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-8

¹¹⁶ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 33, samt lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper.

Knudsen-utredningen foreslår videre at finansinstitusjoner¹¹⁷ skal ha mulighet til å bekrefte overfor Foretaksregisteret at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet. For aksjeselskap som stiftes utelukkende ved overførsel av kontanter som innskudd synes det unødvendig med revisors bekreftelse av bankens bekreftelse av et bankinnskudd (oftest i form av en innskuddsmelding eller kontoutskrift).¹¹⁸

Lovreguleringen vedrørende stiftelseskostnadene foreslås også forenklet. Forarbeidenes¹¹⁹ begrunnelse for at selskapet kun kan dekke stiftelseskostnadene dersom det betales inn et tilsvarende beløp i tillegg til aksjekapitalen, var at selskapets aksjekapital i så stor grad som mulig skulle være intakt når selskapet starter sin virksomhet.¹²⁰ Det er foreslått en reduksjon i kravet til minste aksjekapital, som vil bli oppsummert nedenfor. Reelt vil det ikke være et kreditorvern i en aksjekapital på 30 000 norske kroner, da dette vil ha liten betydning som dekningsobjekt. Argumentet for at selskapets aksjekapital skulle være så intakt som mulig ved oppstart av virksomheten faller således bort. Videre argumenteres det for at en friere dekning av stiftelsesutgiftene forenkler inntrykket av etableringsprosessen, da aksjekapitalen på 30 000 norske kroner blir en slags «inngangsbillett» for å stifte aksjeselskap.¹²¹

Det er også foreslått forenklinger av registreringsprosessen i Foretaksregisteret, ved at prosessen skal kunne gjennomføres mest mulig digitalt. Som beskrevet tidligere søkes dette gjennomført ved å konstruere en skjemaløsning i Altinn, hvori etablererne signerer stiftelsesdokumentet slik at selskapet blir stiftet. Når de er klare til å registrere selskapet i Foretaksregisteret, ligger skjemaet klart til å sendes videre til behandling der. Samtidig som dette vil gjøre det enklere å registrere selskap i Foretaksregisteret vil dette også kunne redusere tiden det tar fra registreringstidspunktet til selskapet er ferdig registrert.

I utredningens femte kapittel diskuteres det blant annet hvorvidt kravet til minste aksjekapital bør endres eller fjernes helt.¹²² Fra før er kravet at aksjeselskaper skal

¹¹⁷ Jfr lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner §§ 1-3, jfr 1-2.

¹¹⁸ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 34-35

¹¹⁹ Jfr NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper side 37 og NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning side 110

¹²⁰ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 36

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.s. 64-79

ha en minste aksjekapital på 100 000 norske kroner.¹²³ Selv om dette er endringer som gjelder aksjelovens kapitalregler og slik ikke direkte påvirker etableringsprosessen, er de for mange av avgjørende karakter ved valg av selskapsform. Dette vil således påvirke attraktiviteten av aksjeselskapsformen. Hensyn til selskapets aksjeeiere og kreditorer, til seriøse og useriøse potensielle stiftere av aksjeselskap, samt et harmoniseringsønske mot utenlandsk lovgivning blir veiet for å finne den beste løsningen.

Knudsen-utredningen argumenterer for at kreditorvernet reelt sett ikke er avhengig av et høyt formelt aksjeinnskudd. Dette skyldes at aksjekapitalen i et selskap sier lite eller ingenting om hvorvidt selskapet er i stand til å dekke sine løpende forpliktelser, og kan i visse tilfeller også være direkte misvisende.¹²⁴

Videre argumenteres det med at mange aksjeeiere ikke driver en kapitalintensiv virksomhet, og at det i disse situasjoner kan virke lite formålstjenlig å ha en bunden aksjekapital på 100 000 norske kroner. I utredningen fremheves det også at det er i aksjeeiernes egen interesse at selskapet blir tilført tilstrekkelig kapital ut i fra virksomhet art, og at således den frivillige adgangen til å ha en høyere aksjekapital gjør lovgivningen mer smidig og tilpasningsdyktig.¹²⁵

Hva gjelder hensynet til stiftere av nye aksjeselskaper er dette i følge Justisdepartementets arbeid med den siste aksjeloven et todelt hensyn.¹²⁶ Man ønsker generelt å legge til rette for økt nyetablering i Norge, samtidig som man ønsker å motvirke etableringen av useriøse selskaper. I Knudsen-utredningen argumenteres det for at en grense på 100 000 norske kroner ikke er høy nok for å hindre useriøse aktører i å starte aksjeselskap, men at en slik grense kan hindre nyetablerere med en forretningsidé å starte opp et selskap med denne selskapsformen. Videre argumenteres det for at man kan øke den norske aksjelovgivningens attraktivitet i forhold til utenlandsk selskapsrett ved å redusere grensen for minste aksjekapital. Derfor konkluderes det med at det av hensyn til

¹²³ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 3-1 (ajour per 2010, endret ved lov per 1.1.2011)

¹²⁴ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 65-68

¹²⁵ Ibid.s. 68-69

¹²⁶ Jfr Ot. prp. nr. 23 (1996-97) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), side 35.

nyetablerere ikke er grunnlag for å opprettholde dagens krav til minste aksjekapital på 100 000 norske kroner.

Til slutt argumenteres det for at et redusert krav til minste aksjekapital kan bidra til å harmonisere norsk aksjelovgivning med utenlandsk lovgivning. Som beskrevet tidligere kommer muligheten til å etablere et foretak i en EØS-stat for kun å drive virksomhet i en annen EØS-stat blant annet av EU-domstolens avgjørelse i Centros-saken.¹²⁷ Det danske ekteparet ønsket å starte et selskap med begrenset ansvar, men synes det daværende danske kravet på 200 000 danske kroner var for høyt. Selv om kravet i Norge på 100 000 norske kroner kun er omkring halvparten av dette,¹²⁸ er det rimelig å tro at det også her har en viss avskrekkende effekt for enkelte grupper nyetablerere. Advokatforeningen skriver i sin høringsuttalelse at man med disse reduserte kravene oppnår en harmonisering mot utenlandsk selskapsrett.¹²⁹

Knudsens-utredningens konklusjon hva gjelder lovens krav til minste aksjekapital er dermed at det foreslås endret til 30 000 norske kroner. Dette fordi de positive følgene av denne reduksjonen synes større enn de potensielt negative effektene.

1.5.Forenkling og modernisering - Norskregistrert Utenlandsk Foretak

Omstendighetene rundt etablering av NUF i Norge er uforandret, slik at både fordeler og ulemper ved denne selskapsformen holdes konstant.

1.6.Oppsummering

Samtidig som fordelene ved aksjeselskapsformen, og både fordelene og ulempene ved NUF-formen isolert sett holdes konstant, bidrar Knudsen-utredningen til en reduksjon av ulempene knyttet til aksjeselskapsformen. Dersom forslagene i stor grad blir vedtatt mener vi at de ulempene man tidligere slapp ved å etablere NUF fremfor et norsk aksjeselskap forsvinner, og at vi derfor tror det stadig vil være færre etablerere som i valget mellom et «norsk» NUF og aksjeselskap velger NUF som selskapsform. Aksjeselskapsformen har som nevnt blant annet

¹²⁷ Centros Ltd mot Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Sml 1999 s. I-01459, jfr også kapittel 0.2 ovenfor om EU/EØS, side 3

¹²⁸ DNB Bank ASA *Historiske Valutakurser* (1997)

¹²⁹ Den Norske Advokatforening *Høringsuttalelse - utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven* (2011)

omdømmefordeler som det er vanskelig å måle, og vi tror at disse vil komme tydeligere frem nå som forskjellen i ulemper mellom de to selskapsformene er blitt redusert. Vi mener således at utredningen på mange måter lykkes i å forenkle og modernisere omstendighetene rundt etableringsprosessen.

2. DEL II – Ease of Doing Business, en verdensbankindeks

2.1. Historisk og nåværende rangering

Prosjektet *Ease of Doing Business* ble satt i gang av Verdensbanken i 2002. Hensikten var å måle ulike faktorer som påvirker det å drive næringsvirksomhet i de ulike landene i verden, samt å rangere verdens land basert på de ulike faktorene. Dette skulle danne et bilde av det å gjøre forretninger i ulike land, samt å prøve å måle attraktiviteten til de ulike landene så objektivt som mulig. *Ease of Doing Business*-prosjektet har med dette bidratt til å skape interesse for å legge forholdene til rette for næringsdrivende i de deltagende landene.

Den første av de årlige rapportene ble publisert i 2003; denne inneholdt data fra 133 land, hvor disse ble målt på 5 ulike parametere. I dag har antall land økt til 183, samtidig som antall måleparametere har økt til 10; *Etablere et foretak, Håndtering av byggetillatelse, Skaffe strømtilknytning, Registrering av eiendom, Skaffe kreditt-/lånefinansiering, Investorbeskyttelse, Skattesystem, Handel over grenser, Håndhevelse av kontrakter, samt Håndtere insolvens*.¹³⁰

Ease of Doing Business-rangeringen består av kvantifiserbare data som er samlet inn og analysert, for på den måten å sammenligne lover, regler og andre aspekter rundt det å gjøre forretninger i ulike land. Årlig samler Verdensbanken inn data fra offentlige ansatte, advokater, revisorer, regnskapsførere og andre sentrale aktører i næringslivet.¹³¹ Data er samlet inn på tvers av de ulike landene og over tid.¹³² Når dataene er samlet inn blir landene rangert etter hvert aspekt, og tilslutt danner det et veiet snitt av de ulike parameterne, som igjen gir en totalplassering.¹³³

¹³⁰ World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 16

¹³¹ Ibid.s. 22

¹³² World Bank Group *About us* (2011)

¹³³ World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 22

2.2.«Ease of Doing Business» – 10 måleparametere

Rangeringen er som nevnt satt sammen av 10 ulike parametere, som vi nå vil presentere kortfattet under. Denne oppgaven søker å belyse hvordan endringen av aksjeloven kan påvirke Norges plassering på rangeringen. Plasseringen på rangeringen er som nevnt et veiet snitt av alle de ulike parameterne. Ettersom stiftelsesprosessen ikke vil påvirke alle parameterne i like stor grad, er det naturlig å tro at en endring i aksjeloven isolert sett ikke vil gi store utslag på Norges totalplassering.

| Doing Business 2012 | Norge | England | Danmark | Sverige |
|------------------------------------|----------|----------|----------|-----------|
| Etablere et foretak | 41 | 19 | 31 | 46 |
| Håndtering av byggetillatelse | 60 | 22 | 10 | 23 |
| Skaffe strømtilknytning | 12 | 60 | 13 | 8 |
| Registrering av eiendom | 8 | 68 | 11 | 19 |
| Skaffe kreditt- / lånefinansiering | 48 | 1 | 24 | 48 |
| Investorbeskyttelse | 24 | 10 | 29 | 29 |
| Skattesystem | 27 | 24 | 14 | 50 |
| Handel over grenser | 9 | 13 | 7 | 8 |
| Håndhevelse av kontrakter | 4 | 21 | 32 | 54 |
| Håndtere insolvens | 4 | 6 | 9 | 19 |
| Total | 6 | 7 | 5 | 14 |

Tabell 2-1: Doing Business 2012: Utvalgte land¹³⁴

2.2.1. Etablere foretak

Etablere foretak omhandler forhold rundt selskapsetablering som vi vil komme tilbake til i kapittel 2.3 nedenfor.¹³⁵

2.2.2. Håndtering av byggetillatelse

Verdensbanken måler her hvor enkelt det er å håndtere byggetillatelse i de ulike landene. Dette måles ved å estimere antall prosedyrer, samt det tilhørende tid- og kostnadsforbruk for et selskap i byggenæringen for å sette opp et standardisert lagerbygg. Hele prosessen fra byggetillatelse til ferdigstillelsesattest og innflytting er omfattet.¹³⁶

¹³⁴ World Bank Group *Custom query* (2011)

¹³⁵ World Bank Group *Starting a business* (2011), samt kapittel 2.3.

¹³⁶ World Bank Group *Dealing with construction permits* (2011)

2.2.3. Skaffe strømtilknytning

Rangeringen går ut i fra det samme lagerbygget som ble «konstruert» i avsnittet over, og teller her antall prosedyrer, tid og kostnader som er nødvendige for å få en permanent strømtilknytning.¹³⁷

2.2.4. Registrering av eiendom

Med registrering av eiendom forstås alle prosesser som må til for at en bedrift kan kjøpe en eiendom fra en annen bedrift. Eiendommen regnes som overført når den er registrert på den nye eieren, og denne har oppnådd alle rettigheter i den forbindelse.¹³⁸

2.2.5. Skaffe kreditt-/lånefinansiering

Verdensbanken måler her to aspekter ved kreditorfinansiering av virksomhet. På den ene siden måles kreditorvernet som en del av landets lovregulering, mens på den andre siden måles omfang av og tilgjengelighet på kredittinformasjon gjennom private og offentlige registre.¹³⁹

2.2.6. Investorbekyttelse

Investorbekyttelse måles i denne sammenheng som en tredelt sammensetning. For det første vurderes det hvordan transaksjoner mellom selskapet og dets nærstående håndteres, herunder hvem som har myndighet til å bestemme over slike transaksjoner. For det andre måles det personlige ansvaret styret og den daglige ledelse kan pålegges for de beslutninger som tas i forhold til transaksjoner mellom selskapet og dem selv. For det tredje måles det hvor enkelt aksjeeiere kan saksøke beslutningstakere, herunder tilgangen på dokumentasjon fra selskapet før eller under en eventuell rettsak.¹⁴⁰

2.2.7. Skattesystem

Verdensbanken måler her de ulike skattene som pålegges bedrifter, herunder selskapsskatt, arbeidsgiveravgift, merverdiavgift, utbytteskatt, eiendomsskatt mv.

¹³⁷ World Bank Group *Getting electricity* (2011)

¹³⁸ World Bank Group *Registering property* (2011)

¹³⁹ World Bank Group *Getting credit* (2011)

¹⁴⁰ World Bank Group *Protecting investors* (2011)

Den totale skattebelastningen beregnes, samt hvor ofte selvangivelse og innbetalinger må foretas.¹⁴¹

2.2.8. *Handel over grenser*

Kostnader og tid forbundet med import og eksport av standardvarer måles og danner grunnlaget for denne målingen. Håndtering av kontrakter, dokumenter og tolldeklarasjoner i den forbindelse tas også med som en del av målegrunnlaget.¹⁴²

2.2.9. *Håndhevelse av kontrakter*

Her måles det hvor komplisert det er å løse en kontraktsdisputt i rettssystemet. I den forbindelse måles det hvor lang tid det tar å løse konflikten, kostnaden i forbindelse med juridisk bistand, samt hvor beskyttet man er av den nasjonale avtaleretten.¹⁴³

2.2.10. *Håndtere insolvens*

Hvordan insolvens håndteres, måles av en faktor som kalles «recovery rate». Basert på tid, kostnader og dividenden man kan vente å oppnå, kalkuleres denne raten.¹⁴⁴

2.3. *Etablere foretak*

Som nevnt over er Norge relativt lavt rangert under indikatoren *etablere foretak*, som nummer 41 av 183. Dette indikerer et forbedringspotensial som vi nå vil se nærmere på. I oppgavens del I har vi presentert Knudsen-utredningens endringsforslag til forhold som omhandler selskapsetablering. Det vil i denne delen av oppgaven derfor være aktuelt å se nærmere på disse endringene, og se dem i sammenheng med parameteren *etablere foretak*. Vi vil nedenfor beskrive nærmere hvordan *Doing Business* måler og rangerer de ulike landene, basert på hvor smidig det er å etablere foretak.

¹⁴¹ World Bank Group *Paying taxes* (2011)

¹⁴² World Bank Group *Trading across borders* (2011)

¹⁴³ World Bank Group *Enforcing contracts* (2011)

¹⁴⁴ World Bank Group *Resolving insolvency* (2011)

2.3.1. Metode

For å danne oss et bilde av hvordan de foreslåtte endringene av blant annet aksjeloven vil påvirke Norges plassering på rangeringen, er det viktig å se nærmere på hvordan rangeringen er bygget opp. *Etablere foretak* er satt sammen av fire underparametere som alle måler ulike aspekter ved det å etablere et foretak i de ulike land; prosedyrer, tid, kostnad og minimum innbetalt aksjekapital. Representanter fra Verdensbanken bistår i kartleggingen av alle prosedyrer som er nødvendig i forbindelse med den formelle stiftelsen av et foretak. Deretter estimeres tid og kostnader forbundet med hver prosedyre.¹⁴⁵

2.3.2. Forutsetninger

For at rangeringen av de ulike landene skal bli så objektiv som mulig, har Verdensbanken satt opp en liste med forutsetninger om selskapet som skal etableres.¹⁴⁶ Dette gjør at resultatene så godt som mulig er objektive, og dermed sammenliknbare på tvers av landegrenser.

¹⁴⁵ World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 43

¹⁴⁶ Ibid.

Selskapet

- er etablert med begrenset ansvar for aksjonærene
- holder til i den største byen i det aktuelle landet
- er heleiet av fem «ikke-juridiske personer» aksjonærer fra det aktuelle landet
- har aksjekapital ti ganger høyere enn gjennomsnittsinntekt per innbygger, innbetalt utelukkende i kontanter
- driver generell næringsvirksomhet, som produksjon eller salg av varer og tjenester
- leier kontorlokaler
- kvalifiserer ikke for investerings- eller skattefordeler
- har mellom ti og femti ansatte én måned etter oppstart
- har omsetning ett hundre ganger gjennomsnittsinntekt per innbygger
- har et stiftelsesdokument med vedtekter på omkring ti sider¹⁴⁷

2.3.3. Prosedyrer

En prosedyre blir av *Doing Business* definert som enhver form for kommunikasjon eller informasjonsutveksling i forbindelse med den formelle stiftelsen av selskapet, mellom stifterne/eierne av selskapet og lokale myndigheter, advokater, revisorer mv. Alle prosedyrer forut for, under og i etterkant av selskapsstiftelsen registreres. Etterfølgende prosedyrer kan for eksempel være registrering i et arbeidsgiver/arbeidstaker-register mv. Det antas videre at stifterne selv foretar alle prosedyrer uten hjelp fra advokater, revisorer eller andre dersom dette ikke er et lovkrav. Det forutsettes samtidig at stifterne velger alle snarveier som; er lovlige, er tilgjengelig for allmennheten, anvendes av majoriteten av stiftere, samt de som ved ikke å velge dem vil føre til unødige forsinkelser. Dersom stiftere må besøke flere kontorer for å få godkjent sine papirer, registreres hvert besøk som én prosedyre, uavhengig av om kontorene fysisk befinner seg på samme sted. Det samme er gjeldende ved elektronisk registrering; hvert skjema som må fylles ut elektronisk registreres som

¹⁴⁷ «Company deed, ten pages long»

enkeltstående prosedyrer, uavhengig av om de befinner seg under samme portal.¹⁴⁸

2.3.4. Tid

Etter at prosedyrene er kartlagt estimeres tidsforbruket til hver enkelt prosedyre. Tiden estimeres av advokater som til daglig arbeider med stiftelse av selskaper, og regnes i antall kalenderdager som en median av de ulike estimatene.¹⁴⁹ Det antas at en prosedyre tar minst én virkedag å gjennomføre, og dersom flere prosedyrer kan gjennomføres simultant, antas det at det kun kan igangsettes én prosedyre per dag. Dersom stifterne har mulighet til å betale for en raskere saksbehandling, antas det at de velger dette alternativet såfremt det er lovlig. Tiden en selskapsetablerer benytter på å orientere seg i lover og regelverk telles ikke med, da det forutsettes at stiftere i denne sammenheng er fullt ut informert på dette området.¹⁵⁰

2.3.5. Kostnad

Kostnadene forbundet med hver prosedyre er beregnet som en prosentandel av gjennomsnittsinntekten per innbygger. Kostnader inkluderer alle offentlige avgifter knyttet til den formelle stiftelsen, samt honorarer til tredjepartsbistand dersom bistanden er et lovkrav. Dersom kostnadene avviker mellom ulike tilbydere av de samme tjenestene, benyttes medianverdien. I alle tilfeller utelukkes bestiktelser fra kostnadsberegningene. Kostnadene regnes som en andel av gjennomsnittsinntekten i landet¹⁵¹, igjen for å ha muligheten til å sammenlikne på tvers av landegrenser.¹⁵²

2.3.6. Minste innbetalte aksjekapital

Kravet til minste innbetalte aksjekapital varierer mye mellom landene i rangeringen. Minste innbetalte aksjekapital omfatter de midler en eller flere stiftere må sette på sperret konto i bank eller tilsvarende før stiftelsen. Noen land

¹⁴⁸ World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 43

¹⁴⁹ Ibid.s. 44

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ «Income per capita»

¹⁵² World Bank Group *Doing Business 2012*(2011) s. 44

krever at aksjekapitalen er full ut innbetalt ved oppstart av næringsvirksomheten, mens andre tillater at man betaler en viss andel ved oppstart, for så å innbetale resten av beløpet i løpet av en gitt periode. For å standardisere perioden som regnes som tilknyttet stiftelsestidspunktet, regnes alle minsteinnbetalinger til aksjekapital i hele perioden før og tre måneder etter dette tidspunktet som krav til minste innbetalte aksjekapital. Kravet til minste innbetalte aksjekapital regnes også som en andel av gjennomsnittsinntekten i landet, av samme grunner som nevnt over.¹⁵³

2.3.7. Beregninger

For å kunne beregne og rangere de ulike landene benyttes en standardisert beregningsmetode. Hver av de overnevnte faktorene (antall prosedyrer, tid i dager, kostnader og minste innbetalte aksjekapital som andel av gjennomsnittsinntekten) sammenstilles med tilsvarende tall fra samtlige land, og det foretas en prosentil fordeling. Det opprettes en skala fra 0 til 1 hvor de kjappeste og billigste verdiene representeres av 0, og de motsatte av verdien 1. Det beregnes et gjennomsnitt av de ulike faktorene, som igjen danner grunnlaget for rangeringen. Landet med det laveste gjennomsnittlige prosentilet rangeres som nummer 1 innen etablering, landet med nest lavest rangering som nummer 2 osv. Den totale rangeringen beregnes ved at det foretas en gjennomsnittsberegning av prosentilene, for så å rangere på samme måte som innenfor hvert av områdene..¹⁵⁴

2.4. Effekt av utredningen

I del I diskuterte vi prosessen ved stiftelse, samt de relevante lover og rammer i forbindelse med etablering av selskap i Norge. Vi presenterte videre de fremsatte forslag til modernisering og forenkling av aksjelovgivningen i Norge. Norge har med disse endringsforslagene hatt et ønske om å harmonisere det norske lovverket med «konkurrerende» lovverk innen selskapsretten. Her vil det være mest naturlig å se på stater innen EØS, ettersom etableringsfriheten i dette området gjør etablering på tvers av grenser enklere.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ibid.s. 42-44

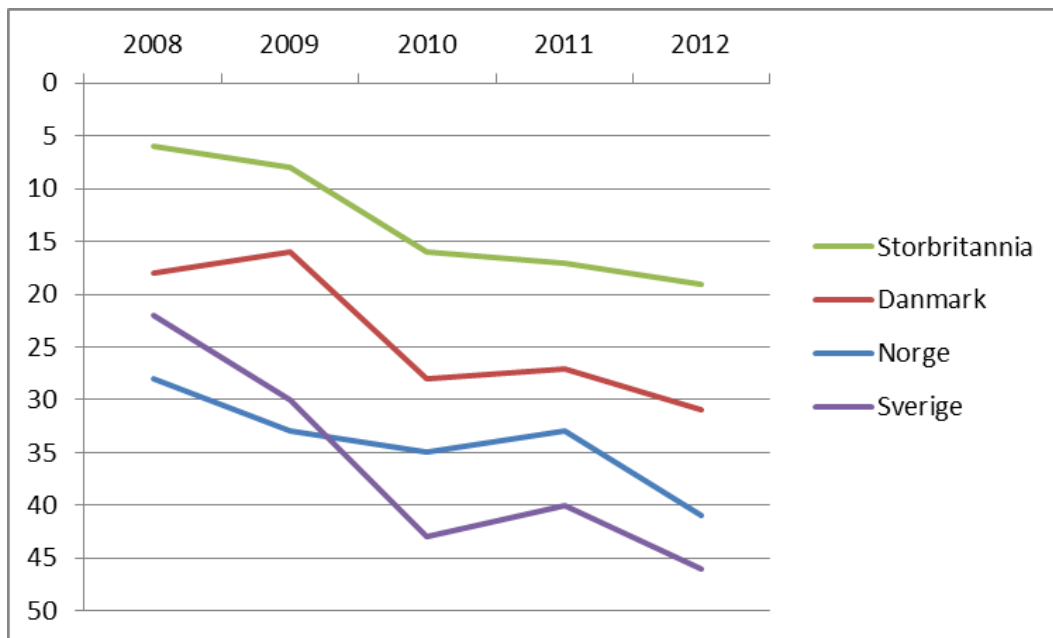
Proessen med å harmonisere de nasjonale lovverkene innen EØS har allerede kommet godt i gang. For oss blir det dermed naturlig å se til våre skandinaviske naboland som i utgangspunktet har nokså lik selskapslovgivning som vår egen. Sverige og Danmark har gjennomført forenklinger i henholdsvis 2005 og 2009, hvor begge land hadde som mål å øke landets attraktivitet som hovedsete for næringsvirksomhet. Vi vil gå nærmere inn på disse endringene i del III.¹⁵⁵ Storbritannia har vært foretrukket blant mange som har ønsket å opprette et «norsk» NUF. Dette har som beskrevet over antakeligvis vært et resultat av at Storbritannia i 2006 hadde de enkleste og billigste selskapetableringsprosessene i EU.¹⁵⁶ For å kunne observere hvorvidt andre lands forenklinger kan ha påvirket landets plassering innenfor selskapetablering, har vi valgt å inkludere Storbritannia.

¹⁵⁵ Jfr kapittel 3.2 om

Skandinavisk attraktivitet, side 36

¹⁵⁶ Jfr kapittel 0.3 om Norskregistrert (filial av) Utenlandsk Foretak, side 4

I figuren under oppstilles grafer for de fire landenes plassering innen selskapsetablering i årene 2008 til 2012. Den venstre aksene indikerer landenes plassering i de ulike årene, hvor 1 er best, og 183 er dårligst. De fire utvalgte landene er alle innenfor topp 50 gjennom perioden vi har valgt å se nærmere på.



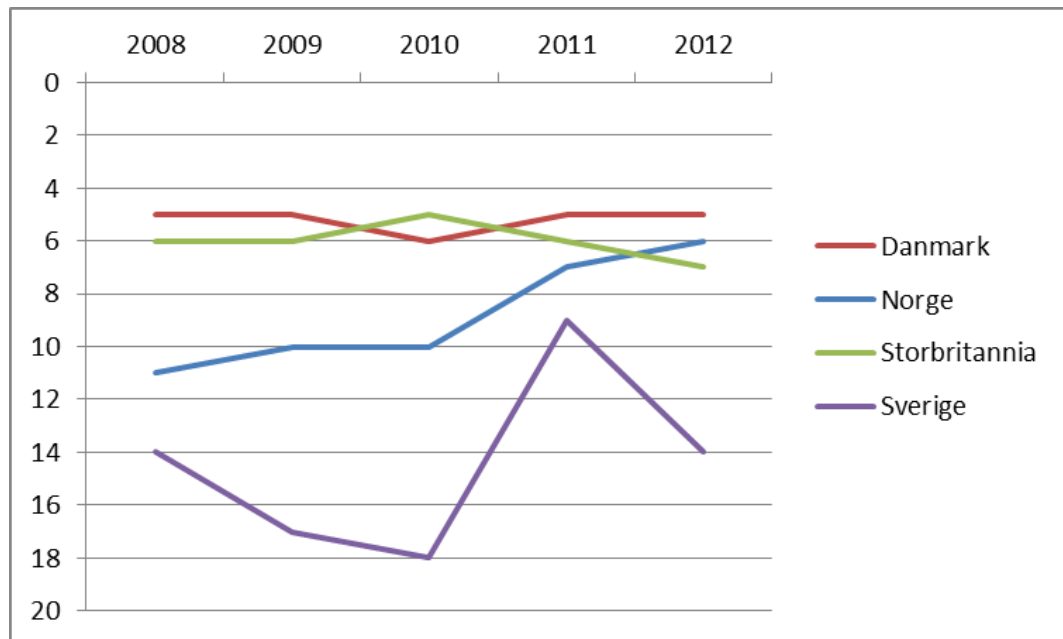
Figur 2-1: Doing Business: Rangering - selskapsetablering¹⁵⁷

Av grafene over ser vi at rangeringen av de fire utvalgte landene har jevnt over sunket. Bortsett fra i år 2011, hvor de skandinaviske landene steg i rangeringen, har landene stadig beveget seg nedover på listen. Av de fire faktorene¹⁵⁸ som danner parameteren *etablere foretak* har de fire landene i perioden 2004 til 2012 kun gjort det tilsvarende eller bedre enn det forutgående året.¹⁵⁹ I samtlige faktorer har det enten vært en reduksjon i tid, kostnad, prosedyreantall eller krav til minste innbetalte aksjekapital, eller vært et tilsvarende krav som året før. Det gir at den relative tilbakegangen på skalaen *etablere foretak* i all hovedsak kan tillegges forenklinger og moderniseringer hos andre land i rangeringen.

¹⁵⁷ World Bank Group *Custom query* (2011)

¹⁵⁸ Prosedyrer, tid, kostnad og krav til minste aksjekapital, jfr kapittel 2.3.3 til 2.3.6 ovenfor.

¹⁵⁹ Liste over historiske del- og totalplasseringer; World Bank Group *Custom query* (2011)



Figur 2-2 - Doing Business: Rangering - Totalplassering¹⁶⁰

Hva gjelder totalplasseringen på rangeringen er de fire utvalgte landene generelt høyt rangert. I 2012 innehar Danmark, Norge, Storbritannia og Sverige henholdsvis femte-, sjette-, syvende- og fjortendeplass av de 183 landene på listen. Det at den relative plasseringen innenfor etablering i perioden er redusert for de fire utvalgte landene, viser hvor viktig det har vært for disse landene å gjennomføre forenklinger og moderniseringer for å vedlikeholde en høy rangering. Det ser heller ikke ut til at denne reduksjonen har påvirket totalplasseringen nevneverdig.

¹⁶⁰ Ibid.

2.5.Oppsummering

Basert på disse observasjonene mener vi at reduksjonen i ulempene for etablerere av aksjeselskaper slik de er foreslått, ikke alene kommer til å endre Norges plass på totalrangeringen nevneverdig. Forenklingene og moderniseringene av aksjeloven vil gi Norge en høyere poengsum innenfor *etablere foretak*, men ettersom det i kjølvannet av finanskrisen er blitt og stadig blir gjennomført forenklinger i mange land, vil ikke dette nødvendigvis påvirke Norges relative plassering. Dersom slike endringer, på den annen side, ikke var og ikke ville blitt gjennomført kunne dette ha påvirket Norges relative plassering negativt.

3. DEL III – Attraktiviteten av å opprette foretak i Norge

I dette kapittelet vil vi forsøke å måle effekten som de gjennomførte forenklinger og moderniseringer har på attraktiviteten av å opprette foretak i Norge. Vi vil som tidligere fokusere på etablerere som har besluttet at de ønsker å starte et selskap med begrenset personlig ansvar, og som således står med valget mellom å etablere et norsk aksjeselskap eller et utenlandsk foretak med påfølgende filialetablering i Norge. I den sammenheng vil det være naturlig å se på hvorfor så mange likevel velger å etablere NUF fremfor aksjeselskap.

3.1. Hva er attraktivitet?

For å forsøke å måle attraktiviteten av å opprette norske aksjeselskaper vil vi presentere hva vi mener er objektive kriterier for å måle dette. Attraktiviteten anses ofte høyere jo færre ulemper det er knyttet til selskapsformen. For å vurdere ulempene knyttet til de to selskapsformene har vi valgt å ta utgangspunkt i de samme måleparameterne som Verdensbanken benytter i mange av sine målinger; tid, kostnader og prosedyrer. Prosedyrer representerer på mange måter kompleksiteten av hele prosessen, men er lettere å måle objektivt som et antall. Vi mener at det meste som påvirker etablerere objektivt kan brytes ned og således plasseres på én eller flere av disse skalaene. Objektivt sett blir prosessen mer attraktiv dess nærmere man kommer null på de tre skalaene; én svært hurtig, gratis og svært enkel etableringsprosess vil kunne sies å være veldig bra. Dette er for etablerere dessverre svært sjeldent tilfellet. Det vil som oftest være en kombinasjon av faktorene over som representerer en stiftelsesprosess. Hvordan man vekter de ulike argumentene i forhold til å estimere et overordnet attraktivitetsnivå er igjen vanskelig å fastsette. Vil en stiftelsesprosess som er gratis, men svært tidkrevende og komplisert være bedre enn en stiftelsesprosess som er svært kostbar og komplisert, men veldig rask? Dette vil i de fleste tilfeller komme an på øyet som ser; hvor viktig er det at prosessen er billig? Hvor viktig er det at prosessen går raskt? Hvor viktig er det at prosessen består av få prosedyrer og således er svært enkel?

Avhengig av bakgrunn vil etablerere svare ulikt på disse spørsmålene. Denne subjektiviteten er vanskelig å forutsi, men kan måles i etterkant ved å foreta en

deskriptiv statistisk undersøkelse. Like fullt som bakgrunn vil også kunnskap som den enkelte etablerer besitter om selskapsrett og -etablering spesielt spille en rolle.

Vårt inntrykk er at kravet til minste aksjekapital blir oppfattet veldig forskjellig. Dette kommer både av forskjellig bakgrunn, men også av fremtidsplaner for foretaket. Som tidligere nevnt er det mange etablerere, spesielt innen tjenesteytende sektor, som kun har behov for enkle midler, som for eksempel en datamaskin og en telefon, for å kunne starte sin virksomhet. For dem har kravet på 100 000 norske kroner vært uforholdsmessig høyt og således på mange virket som lite aktuelt. Andre har feilaktig oppfattet kravet til minste aksjekapital som en ren kostnad («Det koster hundre tusen å starte aksjeselskap i Norge»), selv om selskapet i utgangspunktet står fritt etter etableringen til å disponere de innskutte midler. Denne og andre misforståelser blir stadig underbygget av til tider aggressiv og noen ganger også villedende markedsføring fra formidlerforetak som bistår i prosessen rundt etablering og «vedlikehold» av selskap med base i utlandet og filial i Norge.¹⁶¹

Det finnes også omdømmefordeler knyttet til selskapsformene som, selv om de kan være vanskelig å kvantifisere, det er viktig å tillegge vekt ved valget av selskapsform. Der hvor NUF-formen i mange tilfeller kan oppfattes som useriøs og uryddig, blir aksjeselskapsformen ofte oppfattet som seriøs og ryddig. Vi har ikke funnet noen tilsvarende «omdømmefordeler» ved NUF-formen.

¹⁶¹ Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell (2010)

3.2. Skandinavisk attraktivitet

Ettersom de skandinaviske landene i utgangspunktet er ganske like som samfunn, og det også er en «betydelig rettslikhet mellom de nordiske aksjelovene»,¹⁶² vil disse landene være naturlige for oss å sammenlikne med. På 1970-tallet foregikk det et stort nordisk harmoniseringsarbeide på selskapsrettens område, og dette har bidratt til den nordiske aksjelovgivningingen har mange likhetstrekk.¹⁶³ Danmark og Sverige har begge nylig gjennomført moderniseringer av sine respektive aksjelover¹⁶⁴, og vi vil se hvorvidt det er mulig å evaluere endringer i de ulike lands attraktivitet på selskapsrettens område. Vi har i Norge vært mer eksponert for etablering av Centros-filialer enn i våre nordiske naboland, som fastslått tidligere blant annet på grunn av graden av tilrettelegging for filialetablering.¹⁶⁵ Det er derfor vanskelig å forutsi hvorvidt forenklingene og moderniseringene i Danmark og Sverige vil påvirke etablerere i valget mellom den nasjonale aksjeselskapsformen og Centros-filialer. Bakgrunnen for endringene i Danmark og Sverige er heller ikke like rettet mot å redusere antallet Centros-filialetableringer som i Norge.

3.2.1. Danmark

Regjeringen i Danmark har som målsetting at landet skal være et av verdens mest konkurransedyktige samfunn å drive næringsvirksomhet i. På bakgrunn av dette nedsatte den danske økonomi- og erhvervsministeren i oktober 2006 et utvalg som skulle utrede hvilke muligheter for modernisering den gjeldende selskapsrett kunne være gjenstand for. I november 2008 kom utvalget med sin utredning; «Betænkning 1498 – Modernisering af selskabsretten».¹⁶⁶

Mye på bakgrunn av denne utredningen ble det vedtatt å slå sammen de to tidligere lover, aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven av henholdsvis 13. Juni 1973 og 22. Mai 1996.¹⁶⁷ Den nye loven, aktie- og anpartsloven

¹⁶² NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper, DEL I, Kapittel 2.4 om nordisk samarbeid

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Selskabsloven i Danmark og Aktiebolagslagen i Sverige

¹⁶⁵ Jfr kapittel 0.3 om Norskregistrert (filial av) Utenlandsk Foretak, side 4

¹⁶⁶ Jfr Økonomi- og Erhvervsministeriet *Betænkning 1498 - Modernisering af selskabsretten* (2008)

¹⁶⁷ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 62

(selskabsloven)¹⁶⁸ erstatter de to tidligere lover, men opprettholder skillet som på mange måter tilsvarende skillet mellom de norske aksje- og allmennaksjeselskapsformer.¹⁶⁹ Det vil i det følgende kun være aktuelt for oss å se nærmere på den danske aksjeselskapsformen¹⁷⁰.

Loven er vedtatt med et ønske om å styrke danske selskapers konkurransevne gjennom en lettere og mer effektiv selskapslov.¹⁷¹ Det er blant annet gjort ved å redusere de administrative byrdene for næringsdrivende, samt gjøre det enklest mulig å komme i gang med drift av selskaper.¹⁷²

Kapittel 3 i den danske selskapsloven inneholder de gjeldende regler for stiftelse av aksjeselskap. Som i Norge stiftes et aksjeselskap i Danmark ved at stifterne skriver og undertegner et stiftelsesdokument.¹⁷³ Dette skal inneholde mye av det samme som i Norge, herunder selskapets vedtekter¹⁷⁴, informasjon om hvem som er stiftere av selskapet, samt til hvilken kurs de erverver sine aksjer.¹⁷⁵ I tillegg til dette skal det inntas informasjon nærmere spesifisert i loven dersom det er av vesentlig betydning for selskapet.¹⁷⁶ De danske aksjeselskapene har, på samme måte som det fra 1. januar 2012 i Norge er tillatt for aksjeselskaper, mulighet til å dekke sine egne stiftelsesutgifter dersom det er nedtegnet i stiftelsesdokumentet hvilke utgifter dette omfatter.¹⁷⁷

I den danske utredningen ble det foreslått at kravet til minste aksjekapital for aksjeselskapene (anpartsselskab) ble avskaffet, samtidig som kravet til minste aksjekapital i allmennaksjeselskapene (aktieselskab) ble opprettholdt på 500 000

¹⁶⁸ Lov 12. juni 2009 nr. 470 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven)

¹⁶⁹ Aktieselskapene er konstruert for å ha en stor offentlig aksjonærkrets, mens anpartsselskapene er begrenset mot å innhente kapital hos allmennheten, jfr § 1 tredje ledd, samt Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 62

¹⁷⁰ Anpartsselskab

¹⁷¹ Økonomi- og Erhvervsministeriet *Betænkning over forslag til lov om aktie- og anpartsselskaber* (2009)

¹⁷² Ibid.

¹⁷³ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 25

¹⁷⁴ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 25, jfr § 28

¹⁷⁵ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 26

¹⁷⁶ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 27

¹⁷⁷ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 26 nr. 6, samt lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-5, jfr også kapittel 1.4 om Forenkling og modernisering - Aksjeselskaper, side 16 flg

danske kroner. I behandlingen i Folketinget ble forslaget om avskaffing av minste aksjekapital for aksjeselskapene imidlertid ikke fulgt opp, og det ble vedtatt en reduksjon fra det tidligere 125 000 danske kroner, til 80 000 danske kroner.¹⁷⁸

I Danmark åpnet den nye loven for delvis innbetaling av aksjekapital, da det kun er nødvendig med innbetaling av 25 % av aksjekapitalen ved stiftelsen. Dette gjelder kun i aksjeselskap hvor aksjekapitalen minst er 500 000 danske kroner, slik at minsteinnskuddet tilsvarer lovens minstekrav til aksjekapital på 80 000 danske kroner.¹⁷⁹ Ettersom 500 000 er lovens minimumskrav til allmennaksjeselskapene, har samtlige av disse denne muligheten. Selskap som ikke oppfyller dette kriteriet kan ikke registreres.¹⁸⁰ Blant kriteriene for en slik utsatt innbetaling er at ledelsen i slike selskap, med to ukers varsel, kan kreve ikke innbetalt kapital innbetalt. Selskapene har videre ikke anledning til å pantsette eller avhende fordringer på ikke innbetalt aksjekapital, og må, dersom selskapet i sine dokumenter angir selskapets aksjekapital, også angi hvor mye av dette som er innbetalt.¹⁸¹ Ernst & Young i Danmark skriver i sin kommentar til den nye selskapsloven at en mulighet til delvis innbetaling av selskapskapitalen gir anledning til en optimering av likviditetssituasjonen mellom selskapet og dets eiere.¹⁸²

Etter vår oppfatning er endringen av krav til minste aksjekapital ikke like egnet til å øke attraktiviteten av den danske aksjeselskapsformen som den norske reduksjonen. Basert på den relativt lave andelen som velger å etablere *Centros-filialer* i Danmark, har det nok ikke vært like nødvendig for Danmark å redusere kravet for å redusere bruken av denne selskapsformen.

¹⁷⁸ Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen *Den Nye selskapslov*(2009)

¹⁷⁹ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 33

¹⁸⁰ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 40 stk 2, § 27 stk 5

¹⁸¹ Lov nr. 470 af 12.6.2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) § 33

¹⁸² Ernst & Young *Ny selskabslovgivning i Danmark* (2010) s. 12

Som et ledd i moderniseringsarbeidet ble Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Erhvervs- og Byggestyrelsen og It- og Telestyrelsen 1. januar 2012 slått sammen til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, med følgende formål;

«at skabe vækst gennem effektiv regulering, gode digitale løsninger, god adgang til erhvervsdata, moderne kommunikationsteknologier og internationalt samarbejde.»¹⁸³

For å se på utviklingen i antall selskapsetableringer vil vi nå presentere tall fra det danske virksomhetsregisteret.¹⁸⁴ Vi vil se på hvorvidt overgangen til den nye loven kan sies å ha påvirket attraktiviteten av aksjeselskap som selskapsform.

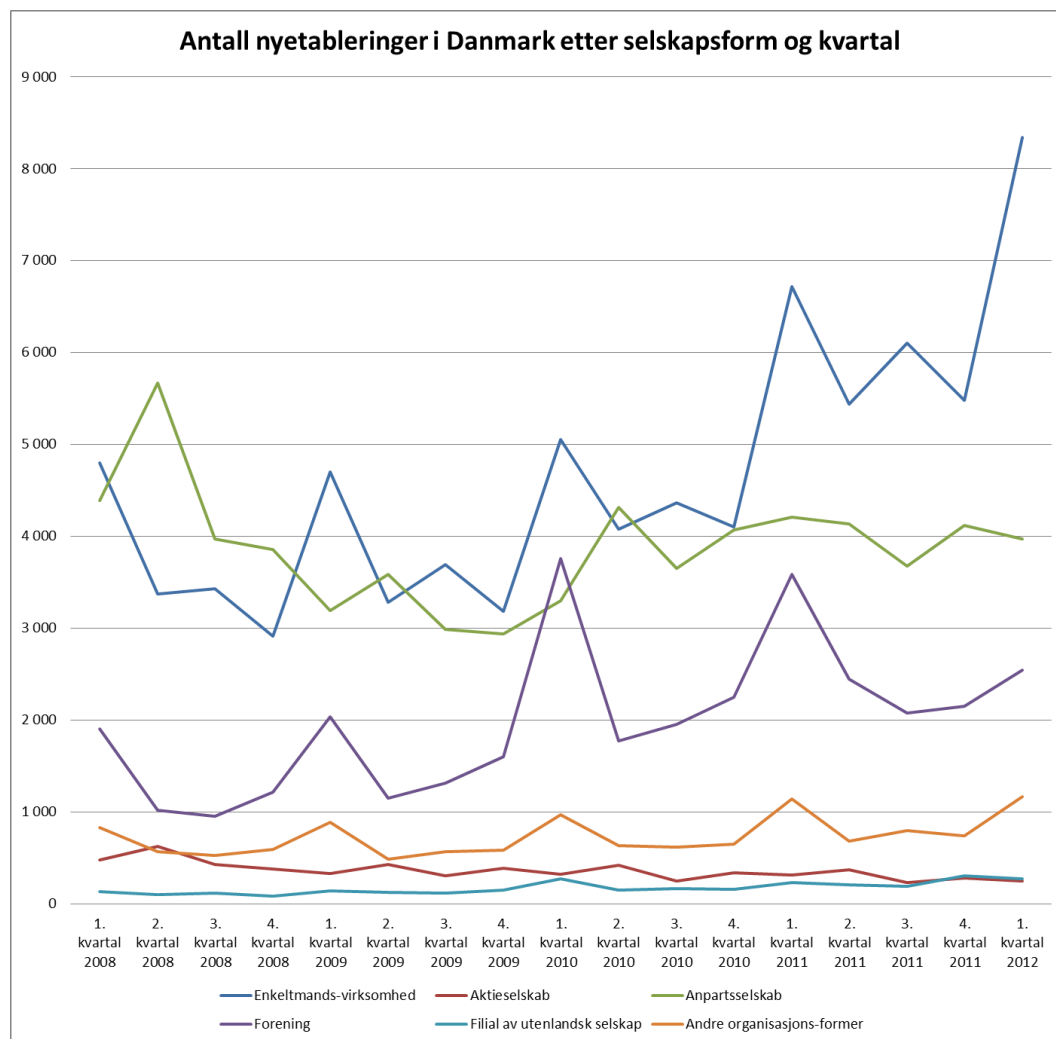
I figuren under presenterer vi antallet selskapsetableringer fordelt på juridisk selskapsform og kvartal i perioden fra 2008 til 2012. Vi ser at antallet etableringer kan variere mye mellom perioder, og således at grafen kan virke fluktuerende. Vi ser videre at årenes første kvartal skiller seg ut med en topp for de fleste selskapstyper. Vi vil senere sammenstille de ulike førstekvartalene nedenfor for å se om det kan vise overordnede tendenser.

Av selskapsformer i Danmark er det enkeltpersonforetak som ser ut til å dominere. Det er også i denne selskapsformen hvor det ser ut til at det har vært den største stigningen. Det er her tydelig at majoriteten velger å etablere i første kvartal, og en gjentakende effekt av at det er en økning i tredje kvartal hvert år.

¹⁸³ Erhvervsstyrelsen *Om Erhvervsstyrelsen* (2012)

¹⁸⁴ Erhvervsstyrelsen *Det centrale virksomhedsregister* (2012)

I grafen over selskaper som er etablert som aksjeselskaper, kan vi ikke se tilsvarende effekt. Antall etableringer har i begynnelsen av perioden falt, før den har stabilisert seg rundt 4 000 selskapsetableringer per kvartal.



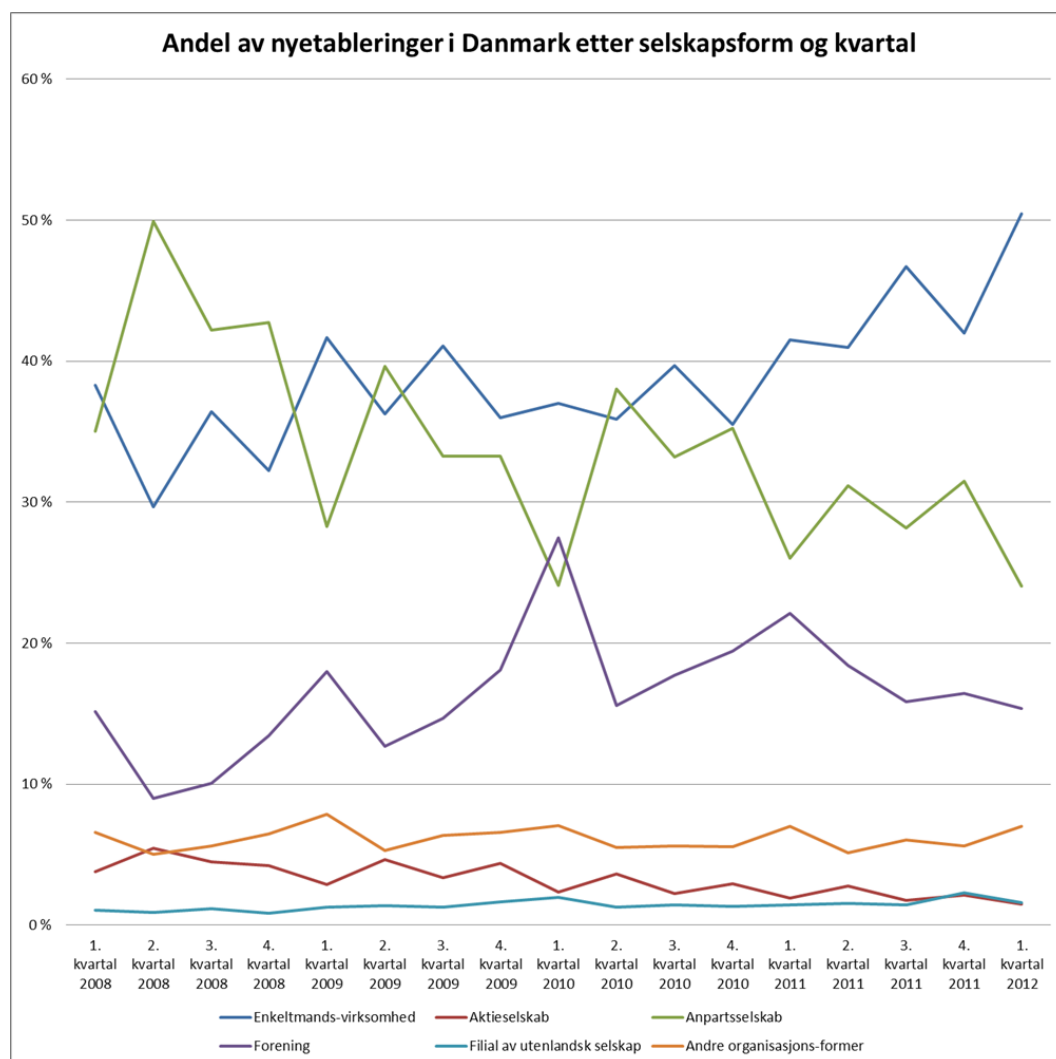
Figur 3-1: Antall nyetableringer i Danmark etter selskapsform og kvartal¹⁸⁵

Av de andre selskapsformene i Danmark har forening en fremtonende effekt. Samtidig bekreftes Bugge og Reiersens inntrykk av at det i våre skandinaviske naboland på langt nær er samme tendens av etablering av *Centros-filialer*, hvor vi kan se at summen av filialetablering av utenlandsk selskap kun har en liten andel.

I figur 3-2 under oppstilles de samme tallene, men nå som andel av den totale selskapsetableringen i hvert kvartal. Av denne ser vi lettere at enkeltpersonforetak gjennom perioden står for en større del av totale selskapsetableringer. Vi kan også observere at aksjeselskapenes andel faller, fra andre kvartal 2008, hvor de sto for

¹⁸⁵ Ibid.

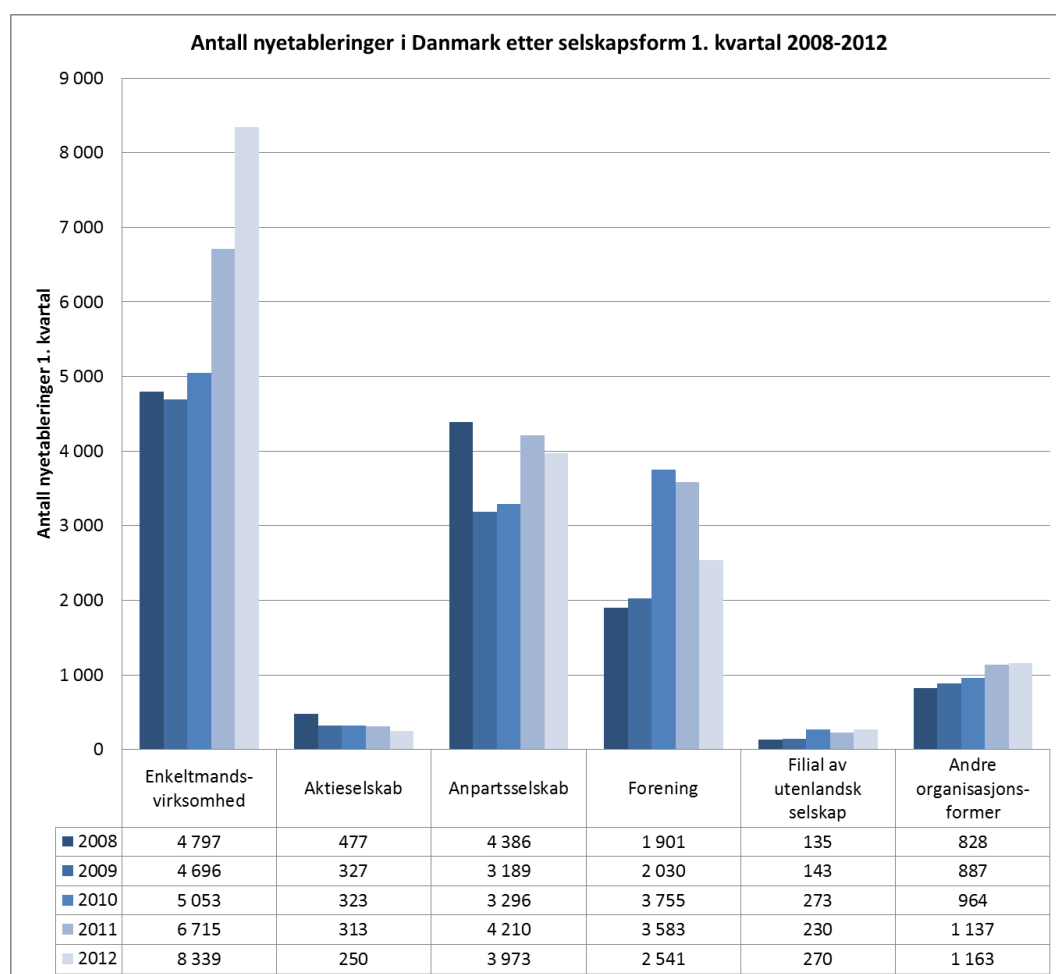
omkring 50 % av alle etableringer, til første kvartal 2012, hvor de sto for omkring 25 % av samtlige etableringer. Summen av alle filialer av utenlandsk foretak, både Centros-varianten og filialer av selskaper med reell drift i utlandet sto i første kvartal 2012 for omkring 2-3 %. Av grafen ser vi også at etableringen av slike filialer har holdt seg relativt konstant igjennom perioden.



Figur 3-2: Andel av nyetableringer i Danmark etter selskapsform og kvartal¹⁸⁶

I figur 3-3 nedenfor presenterer vi etableringstall for første kvartal hvert år i perioden 2008 til 2012. Årsaken til at vi velger første kvartal hvert år er at vi har observert et gjentagende høyere antall selskapsopptak i denne perioden enn i årets øvrige kvartaler. Muligheten til å ha et fullstendig første regnskapsår kan være en medvirkende årsak til dette.

¹⁸⁶ Ibid.



Figur 3-3: Antall nyetableringer i Danmark etter selskapsform 1. kv. 2008-12¹⁸⁷

Figuren viser de samme tendenser som er observert i de to første Figurene. Man ser tydelig at enkeltpersonforetak i de senere år øker signifikant i antall, de senere år. For aksjeselskap kan det se ut til at tendensen har vært svak negativ over perioden, med to lavere år, som ved å se de tre tabellene under ett, potensielt kan tillegges finanskrisen, og usikkerheten som hersket i markedet i 2008 og 2009.

Totalt sett er det vanskelig for oss å se at det har vært en økning i attraktiviteten til den danske aksjelovgivning som følge av den nye selskapsloven. Det kan heller synes motsatt, at flere nå velger å etablere enkeltpersonforetak fremfor aksjeselskap. For oss fremstår det som mest sannsynlig at kravet til minste aksjekapital ikke er redusert tilstrekkelig til å oppnå ønsket effekt.

¹⁸⁷ Ibid.

3.2.2. Sverige

Den første aksjeloven i Sverige ble vedtatt i 1848 og var i hovedsak påvirket av fransk rett, frem til den ble erstattet av en mer tyskpåvirket lov i 1895. Etter denne, fulgte flere moderniseringsprosesser som resulterte i aksjelover av 1910 og 1944.¹⁸⁸ Som tidligere beskrevet foregikk det et stort harmoniseringsarbeide i de nordiske landene på begynnelsen av 1970-tallet, og i Sverige resulterte dette arbeidet i et lovforslag.¹⁸⁹ Dette forslaget var i hovedsak lik forslagene i de andre nordiske landene, både i form og i innhold, og inneholdt forenklinger av blant annet formalitets- og publisitetsreglene. Forslaget ble vedtatt i 1975, og siden den gang har det gjentatte ganger vært foretatt små endringer av loven for å tilpasses de endrede omstendigheter rundt aksjeselskap som selskapsform. Behovet for en fullstendig gjennomgang av loven meldte seg på begynnelsen av 90-tallet, og gjennom en rekke utredninger og delutredninger kom man frem til sluttutredningen «Ny aktiebolagslag».¹⁹⁰

Forslaget ble vedtatt som ny aksjelov i 2005, gjeldende fra 1. januar 2006.¹⁹¹ I denne loven er det inntatt et skille mellom private og allmenne aksjeselskap, tilsvarende skillet mellom de to norske aksjeselskapsformer. «Privata aktiebolag» og «Publika aktiebolag» tilsvarer henholdsvis de norske aksje- og allmennaksjeselskapsformene. I denne oppgaven fokuseres det kun på Sveriges aksjeselskaper (Privata aktiebolag)¹⁹².

Reglene rundt stiftelse av et svensk aksjeselskap finnes, som i Norge, i aksjelovens andre kapittel. Reglene er langt på vei samsvarende med de norske.

Ifølge den svenske aksjelovens § 8 kan selskapet selv dekke sine stiftelsesutgifter dersom det i stiftelsesdokumentet er nedtegnet et høyeste beløp og også hvilke kostnader selskapet selv skal dekke. Dersom stiftelsesutgiftene er innenfor

¹⁸⁸ Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag, s. 197

¹⁸⁹ Prop 1975:103 Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.; SOU 1971:15 Förslag till aktiebolagslag m.m

¹⁹⁰ Jfr Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag, SOU 2001:1 Ny aktiebolagslag; se blant annet SOU 1992:13 Bundna aktier; SOU 1992:83 Aktiebolagslagen och EG; SOU 1995:44 Aktiebolagets organisation; SOU 1997:22 Aktiebolagets kapital; SOU 1997:168 Vinstutdelning i aktiebolag; SOU 1999:36 Likvidation av aktiebolag

¹⁹¹ Aktiebolagslagen (2005:551)

¹⁹² Privata aktiebolag

sedvane behøver det ikke å spesifiseres noe i stiftelsesdokumentet. I Norge har regelen vært at dersom selskapet skulle dekke slike utgifter, pliktet selskapsstifterne å betale inn et tilsvarende beløp over aksjenes pålydende, såkalt overkurs. Det var også plikt til å angi hvilke utgifter dette gjaldt, samt hvordan de var beregnet og hvem som var tilgodesett. Som gjennomgått ovenfor ble disse reglene foreslått forenklet i Knudsen-utredningen.¹⁹³ Forslaget går ut på at selskapet kan dekke sine stiftelseskostnader dersom denne kostnaden ikke overstiger aksjekapitalen, og at det fremdeles må angis i vedtektene hvilke utgifter dette gjelder. Forslaget ble vedtatt og er i kraft fra 1. januar 2012.¹⁹⁴ Vi mener at det virker unødvendig at kostnader som normalt påløper ved stiftelse (gebyr til Foretaksregisteret mv.) må angis i stiftelsesdokumentet, og at de svenske reglene på dette punktet således oppfattes enklere.

Dersom aksjeinnskuddet kun skal ytes i form av penger kan stiftere i henhold til svensk lovgivning få bekreftet innskuddet av en kredittinstitusjon.¹⁹⁵ Dette innebærer at man ikke behøver revisors bekreftelse, noe som både er tids- og kostnadsbesparende. I Norge har Knudsen-utredningen foreslått tilsvarende endring, og også dette har blitt vedtatt med virkning fra 1. januar 2012.¹⁹⁶ Tidligere måtte aksjeinnskuddet bekreftes av revisor uavhengig om det var gjort opp med tingsinnskudd eller kontanter.

Som tidligere beskrevet mener vi at kravet til minste aksjekapital påvirker attraktiviteten av å opprette foretak i et land. I Sverige er kravet regulert i aksjelovens første kapittel, §§ 4 og 5¹⁹⁷. I 2007 ba den svenske regjeringen jur. dr. Carl Svernlöv om å utrede hvorvidt kravet til minste aksjekapital burde reduseres. Svernlöv presenterte i mai 2008 sine synspunkter, og på bakgrunn av dette ble kravet til minste aksjekapital redusert fra 100 000 til 50 000 svenske kroner.¹⁹⁸

¹⁹³ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 36, samt 16

¹⁹⁴ Endret ved lov 16 des 2011 nr. 63

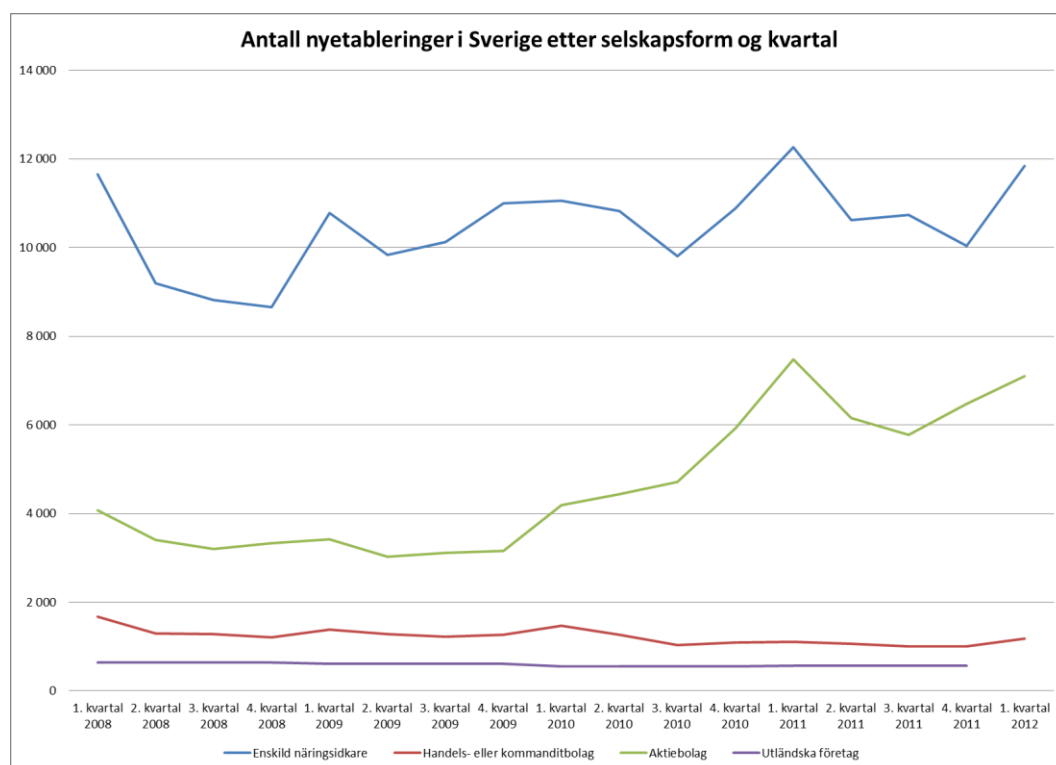
¹⁹⁵ Jfr svenske aksjelovens § 23 nr. 3, jfr § 17

¹⁹⁶ Jfr Gudmund Knudsen *Forenkling og modernisering av aksjeloven* (2010) s. 34-35, samt lov 13. juni 1997 om aksjeselskaper §§ 2-18 og 2-19

¹⁹⁷ Lag om aktiebolag (aktiebolagslag, 2005:551)

¹⁹⁸ SOU 2008:49 delbetänkandet Aktiekapital i privata aktiebolag, mai 2008, se også lag av 25. februar 2010 om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Nedenfor presenteres tall for nyetableringer for Sverige fordelt på selskapsform og kvartal. Vi kan, i likhet med Danmark, således følge utviklingen fra og med første kvartal 2008 til og med første kvartal 2012. Som beskrevet over, forenklet Sverige sin aksjelov med virkning fra 1. januar 2006, og disse effektene kommer derfor ikke med i grafen under. Med virkning fra 1. april 2010 ble kravene til minste aksjekapital i Sverige redusert.

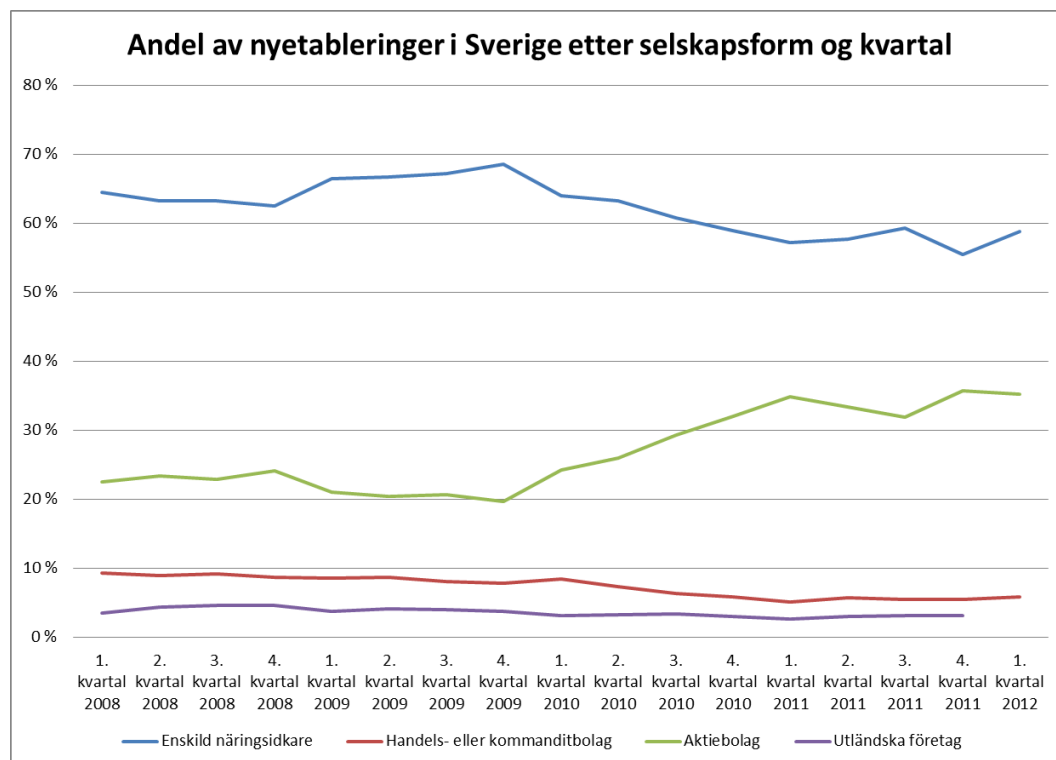


Figur 3-4: Antall nyetableringer i Sverige etter selskapsform og kvartal¹⁹⁹

Av figuren over ser vi at antall aksjeselskapsetableringer i perioden fra og med andre kvartal 2010 øker jevnt ut år. Den samme veksten ser ut til å komme parallelt frem for etablering av enkeltpersonforetak, men det virker som om økningen i antall aksjeselskaper beveger seg fra å ligge mer eller mindre stabilt rundt fire tusen etableringer i kvartalet, til å ligge i overkant av seks tusen etableringer per kvartal, mens antall nyetablerte enkeltpersonforetak over tid har fluktuert mellom ti og tolv tusen per kvartal. Som tidligere nevnt har man ikke opplevet samme tendens i forhold til etablering av Centros-filialer i Sverige, og summen av antall slike etableringer og etableringer av filialer av utenlandske foretak som også driver virksomhet i hjemlandet, holder seg lav. Vi har ikke

¹⁹⁹ Statistiska Centralbyrån *Statistikbanken: Näringsverksamhet* (2012), Statistiska Centralbyrån *Tillväxtanalys; Utländska företag 2011* (2012), samt tidligere utgivelser av samme publikasjon.

lyktes å skaffe tall for filialetablering på kvartalsbasis, slik at tallene i figurene viser et enkelt snitt av årstallene for etablering.

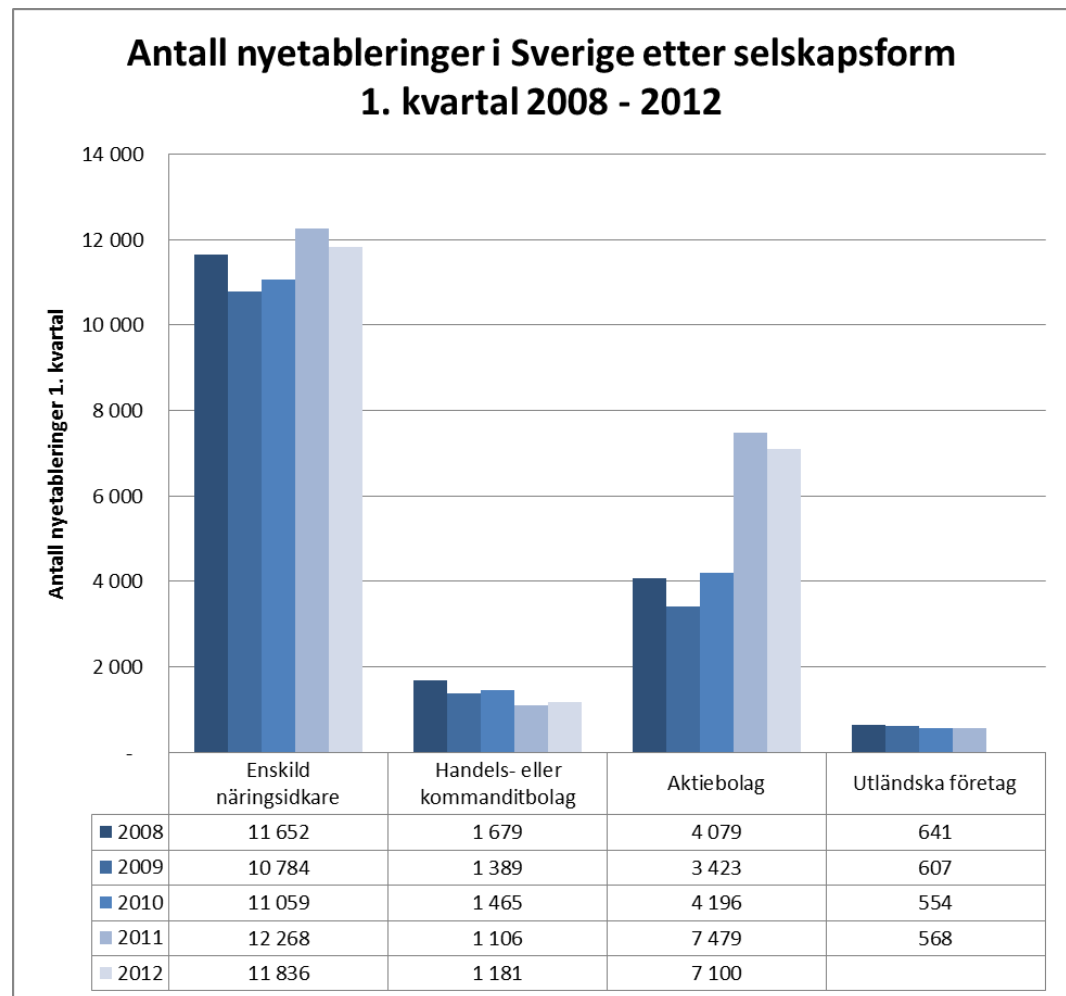


Figur 3-5: Andel av nyetableringer i Sverige etter selskapsform og kvartal²⁰⁰

Figuren ovenfor stiller opp antall nyetableringer per kvartal per selskapsform, som en andel av det totale antall nyetableringer i det samme kvartalet. Ved å gjøre dette reduserer man svingningene fra kvartal til kvartal, som gjør at det kommer tydeligere frem hva som skyldes generell økt nyetablering, og hva som skyldes at en selskapsform foretrekkes fremfor en annen. Som vi kan se av figuren står etablering av enkeltpersonforetak for majoriteten av etableringer også i Sverige. Fra å stå for mellom 60 % og 70 % av alle foretaksetableringer, kan det nå synes en tendens hvor færre velger å etablere med denne selskapsformen. Aksjeselskap har gått fra å stå for i overkant av 20 % til å utgjøre mellom 30 % og 40 % av alle nyetableringer. Veksten i andelen nyetablerte aksjeselskaper har tiltatt fra og med første kvartal 2010. Vi mener at reduksjonen i kravet til minste aksjekapital kan ha medvirket til at denne veksten vedvarte gjennom 2010. Av figuren ser vi at linjene for aksjeselskap og enkeltpersonforetak er nær omvendt symmetriske. Dette indikerer at mye av reduksjonen i den ene tas opp i den andre, uten at noen

²⁰⁰ Ibid.

av de øvrige selskapsformer blir påvirket, noe som igjen viser at mange næringsdrivende står i valget mellom disse selskapsformene.



Figur 3-6: Antall nyetableringer i Sverige etter selskapsform 1. kv. 2008-12²⁰¹

Vi har også i antall nyetableringer i Sverige sett at årenes første kvartal generelt ligger høyere i antall nyetableringer enn resten av året. Vi har derfor samlet tall fra det første kvartalet i årene fra og med 2008 til og med 2012. Antallet etableringer holder seg nokså konstant gjennom perioden for de tre andre selskapsformene enn aksjeselskap. Økningen vi har sett gjennom 2010 finner vi igjen her med at det er et relativt stort skille mellom første kvartal 2010 og 2011. Nivået fra 2011 ser også ut til å vedvare i 2012. Ut ifra dette kan vi konkludere med at reduksjonen i kravet til minste aksjekapital synes å ha hatt en klar innvirkning på attraktiviteten av den svenske aksjeselskapsformen.

²⁰¹ Ibid

3.3. Markedsføringsfordeler av NUF

For å se på hvilke trekk ved NUF som gjør at de for noen oppfattes som en mer gunstig selskapsform enn den norske aksjeselskapsformen, har vi valgt å undersøke hvilke fordeler de tidligere omtalte formidlerforetak benytter i sin markedsføring. Markedsføringen er etter vår oppfatning ofte ensidig, hvor det kun reklameres med de aspekter ved selskapsdannelsen hvor NUF kommer bedre ut enn aksjeselskapsformen. Fordelene som trekkes frem er stort sett rettet mot målgruppen av selskapsetablerere som finner aksjeselskapsformen for kostbar, og enkeltpersonforetaksformen for personlig risikabel; «Kun ett pund i aksjekapital, og null revisjonsplikt for små virksomheter».²⁰² Et av «Europas største»²⁰³ formidlerforetak, Panlegis Group²⁰⁴, skriver i sin høringsuttalelse til Knudsens forslag at en betydelig andel av deres potensielle «NUF-kunder» er virksomheter med svært begrenset omfang, som også vil finne den nye, reduserte «inngangsbilletten» til aksjeselskapsformen for kostbar.²⁰⁵

Etter en gjennomgang av de største formidlerforetakenes nettsider, kan de markedsførte fordelene ved å starte NUF deles inn i følgende kategorier;

- Begrenset personlig ansvar
- Skattefordeler
- Fritak fra revisjonsplikt
- Intet krav til minste aksjekapital
- Mulighet til å bli ansatt i eget foretak, og således bygge opp rettigheter som ansatt, herunder rett til sykepenger ved sykdom

Filialen av et utenlandsk foretak er ikke på samme måte som et aksjeselskap en direkte selvstendig juridisk enhet. Den er en del av den selvstendige juridiske enheten det utenlandske (ofte engelske) aksjeselskapet utgjør. Dette gjør at selskapet selv er ansvarlig for sine forpliktelser slik at man normalt ikke hefter med sine personlige eiendeler ved en eventuell konkurs. Det begrensede personlige ansvaret er bakgrunnen for at mange velger å starte NUF fremfor for

²⁰² Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell (2010) s. 450

²⁰³ I følge selskapets egen internettside, også «Ledende leverandør av selskap i Norge», Panlegis Group *NUF, NUF selskap, AS, LTD* (2012)

²⁰⁴ PANLEGIS (Malta) Ltd, tidligere Stron Malta Ltd

²⁰⁵ Panlegis Group *Høring - Utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven* (2011)

eksempel enkeltpersonforetak. Enkeltpersonforetak kan, dersom vedkommende virksomhet ikke har plikt til å registreres i Foretaksregisteret, etableres kostnadsfritt og uten behov for aksjekapitalinnskudd eller revisor.²⁰⁶

Flere av formidlerforetakene markedsfører også gunstige skatteregler som nøkkelfordeler ved NUF-formen. Skattemessig vil filialen av et NUF omfattes av den norske skatteloven med tilhørende forskrifter,²⁰⁷ og fordelene det reklameres med er dermed tilsvarende for norske aksjeselskaper.²⁰⁸ Etter vår oppfatning presenteres skattereglene ofte som salgsargumenter, noe Verdun Groups nettside kan være et eksempel på:²⁰⁹

- 0 % utbytteskatt! Ingen skatt på utbytte fra andre selskap til NUF
- 0 % gevinstskatt! Ingen skatt på aksjegevinst i NUF
- Lavere skatt! Du kan ta utbytte fra et NUF i stedet for lønn

For uinnvidde kan eksemplene over naturlig nok virke forlokkende og som om NUF-formen er gjenstand for lavere skattetrykk enn øvrige selskapsformer. Setningene formuleres også etter vårt syn slik at de er ment for å selge selskapsetableringer til flest mulig, istedenfor å være en kilde til informasjon for etablerere som ønsker å ta et veloverveiet valg av selskapsform. NUF og aksjeselskaper omfattes av fritaksmetoden og den såkalte sjablongregelen, som medfører at 3 % av den ellers skattefrie inntekten fra utbytte eller aksjegevinst tillegges alminnelig inntekt, uten at vi skal gå nærmere inn på det her.²¹⁰

Bortfallet av revisjonsplikten har tidligere vært et viktig argument for etablerere av små virksomheter for å velge NUF fremfor aksjeselskap som selskapsform. Dersom et NUF har under fem millioner i driftsinntekter pålegges ikke filialen revisjonsplikt.²¹¹ Frem til 1. mai 2011 har tilsvarende mulighet til å fravelge revisjon ikke vært tilstede hos aksjeselskaper, men nå har generalforsamlingen i

²⁰⁶ Brønnøysundsregistrene *Gebyrer for registrering og tinglysing* (2012), samt sktl (?)

²⁰⁷ Jfr lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (Skatteloven), § 2-3 (1) (b)

²⁰⁸ Skatteetaten *Informasjon om NUF og skatt* (2012)

²⁰⁹ Verdun Group Norge *NUF Selskap - Britisk Limited-selskap med filial i Norge* (2012)

²¹⁰ Jfr lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven), § 2-38

²¹¹ Jfr lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) § 2-1 annet ledd, se også NOU 2008: 12 om revisjonsplikten for små foretak, s. 22

små aksjeselskaper²¹² med flertall for vedtektsendring mulighet til å gi styret fullmakt til å treffe beslutning om at selskapet ikke trenger å ha revisor. Muligheten for mindre aksjeselskaper til ikke å ha revisor er således gjeldende fra og med regnskapsåret 2011. Etablerere av aksjeselskaper vil fremdeles måtte få åpningsbalansen bekreftet av revisor, noe som ikke er nødvendig ved etablering av et engelsk aksjeselskap med påfølgende filialetablering i Norge.²¹³

For mange etablerere er forskjellen mellom innskuddskravene i et NUF og et norsk aksjeselskap avgjørende ved valg av selskapsform. Mange mindre kapitalintensive virksomheter har heller ikke behov for så stor egenkapital, noe som har vært bakgrunn for det reduserte kravet til minste aksjekapital til 30 000 norske kroner.²¹⁴ Engelsk aksjerett åpner samtidig for utsatt innbetaling av aksjekapitalen, slik at stifterne ikke behøver å innbetale denne ved oppstart, men hefter personlig for denne ved en eventuell konkurs. For selskap med aksjekapital på ett pund har denne bestemmelsen i utgangspunktet kun teoretisk betydning. I forbindelse med opprettelsen av filialen i Norge tar som tidligere beskrevet Foretaksregisteret et gebyr som er lavere enn gebyret for registrering av aksjeselskap. I tillegg til dette gebyret må gebyret for registrering av det utenlandske aksjeselskapet medregnes, slik at forskjellen i totale registreringskostnader ikke er betydelig. Et NUF har etter engelsk rett anledning til å dekke sine egne stiftelsesutgifter uten at overkurs ble innbetalt av stifterne, noe som frem til årsskiftet 2011/2012 ikke var mulig etter aksjeloven.²¹⁵ Fra 1. januar 2012 er dette også mulig for norske aksjeselskaper.

Den siste av de promoterte fordeler et NUF har er, som ved andre selvstendige juridiske enheter, at en eier kan ansette seg selv i selskapet. I mange tilfeller er det tilknyttet fordeler til det å være ansatt som man ikke har som selvstendig næringsdrivende eller eier som tar ut utbytte istedenfor lønn. Blant disse fordelene

²¹² Mindre enn fem millioner kroner i samlede driftsinntekter, mindre enn 20 millioner kroner i selskapets balansesum, og gjennomsnittlig antall ansatte ikke overstiger ti årsverk. Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 7-6 (1).

²¹³ Jfr Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening *Kravet om revisorbekreftet åpningsbalanse videreføres* (2011)

²¹⁴ Jfr lov 16. desember 2011 nr. 63 om endringer av aksjeloven mv.

²¹⁵ Jfr lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 2-5, se også lov 16. desember 2011 nr. 63 om endringer av aksjeloven mv.

er utbetalinger fra Arbeids- og Velferdsetaten (NAV) i forbindelse med sykdom eller arbeidsledighet, uten at vi skal gå nærmere inn på dem her.²¹⁶

Av de markedsførte fordelene ved det å velge NUF fremfor aksjeselskap som selskapsform, gjenstår i dag kravet til minste aksjekapital som den eneste forskjellen av betydning. Dette er et resultat av forenklinger og moderniseringer som trådte i kraft i løpet av 2011. Vi vil i det videre undersøke hvorvidt det finnes tendenser som bekrefter vårt inntrykk av reduksjonen av de relative fordeler for NUF-formen.

Samtidig som det finnes mange uttalte fordeler, finnes det også noen ulemper det er verdt å nevne. Behov for nasjonal foretaksadresse og -sekretær i etableringslandet, samt det at man må forholde seg til to lands selskapslovgivning er direkte ulemper knyttet til det å opprette et foretak i utlandet kun med hensikt å drive virksomhet i filiallandet. En annen ulempe som har kommet som et resultat av at det i mange tilfeller har vært alt for enkelt å etablere et foretak, er at NUF-formen har blitt belastet med et dårlig rykte. Mange useriøse aktører har valgt selskapsformen nettopp for at den er enkel og lite kostbar å benytte seg av, noe som igjen har ført til et useriøst rykte for selskapsformen som sådan.²¹⁷

²¹⁶ Jfr lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).

²¹⁷ Jfr Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell (2010)

3.4.Effekt av endringene

Vi vil se på effekter av de allerede gjennomførte forenklingene, samt prøve å forutsi hvilken effekt de resterende forenklinger vil ha dersom de blir vedtatt.



Figur 3-7: Antall nyetableringer i Norge etter selskapsform og kvartal²¹⁸

Tre sentrale lovendringer ble vedtatt i desember 2011 som en følge av Knudsen-utredningen, og var gjeldende fra 1. januar 2012.²¹⁹ Det ble vedtatt at stiftelsesutgiftene nå kan dekkes av selskapet, såfremt beløpet er innenfor rammen av aksjeinnskuddet. Videre er det vedtatt at dersom aksjeinnskuddet fullt ut ytes i penger, kan bekreftelsen i henhold til § 2-18 gis av en finansinstitusjon.²²⁰ Det er ikke vedtatt endringer i reglene knyttet til åpningsbalansen, og den må således fremdeles bekreftes av en revisor. Det at et aksjeinnskudd fullt ut ytet i penger kan

²¹⁸ Statistisk Sentralbyrå *Bedrifter og foretak* (2012)

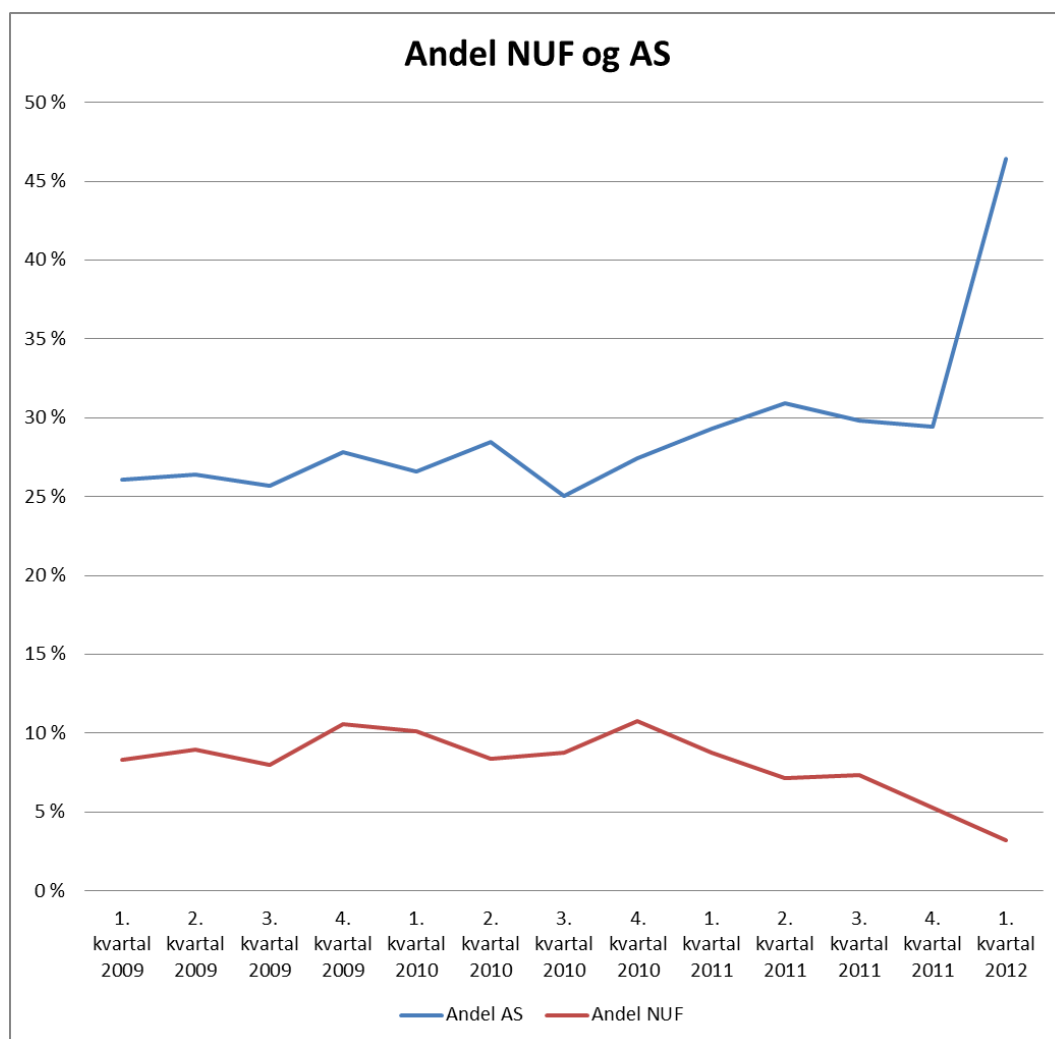
²¹⁹ Jfr lov 16. desember 2011 nr. 63 om endringer i aksjeloven mv. Kapittel I

²²⁰ Jfr lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, § 1-3

bekreftes av en finansinstitusjon, har foreløpig dermed kun en teoretisk betydning. Til slutt er det vedtatt at kravet i aksjelovens § 3-1 til minste aksjekapital er redusert fra 100 000 kroner til 30 000 kroner.

Ved å hente tall fra SSB håper vi å kunne se om disse endringene har forårsaket tendensendringer hva gjelder selskapsetablering. Vi har hentet inn etableringsantall for hvert kvartal de siste årene, fordelt på selskapsform. Som grafen under indikerer har tallet for de ulike selskapsformene forholdt seg jevnt fra kvartal til kvartal, i perioden fra 2008 og frem til 2011. Vi ser at det ved begynnelsen av hvert år, i første kvartal, er en generell tendens til høyere antall etableringer enn ellers i året. At mange velger å etablere ved begynnelsen av året kan ha sammenheng med at man ønsker et første driftsår som sammenfaller mest mulig med det ordinære kalenderår.

Dersom vi ser på andelen av nyetablerte selskaper bekreftes vårt inntrykk av at den holder seg stabil samtidig som det etableres flere selskaper av alle typer like etter årsskiftene.

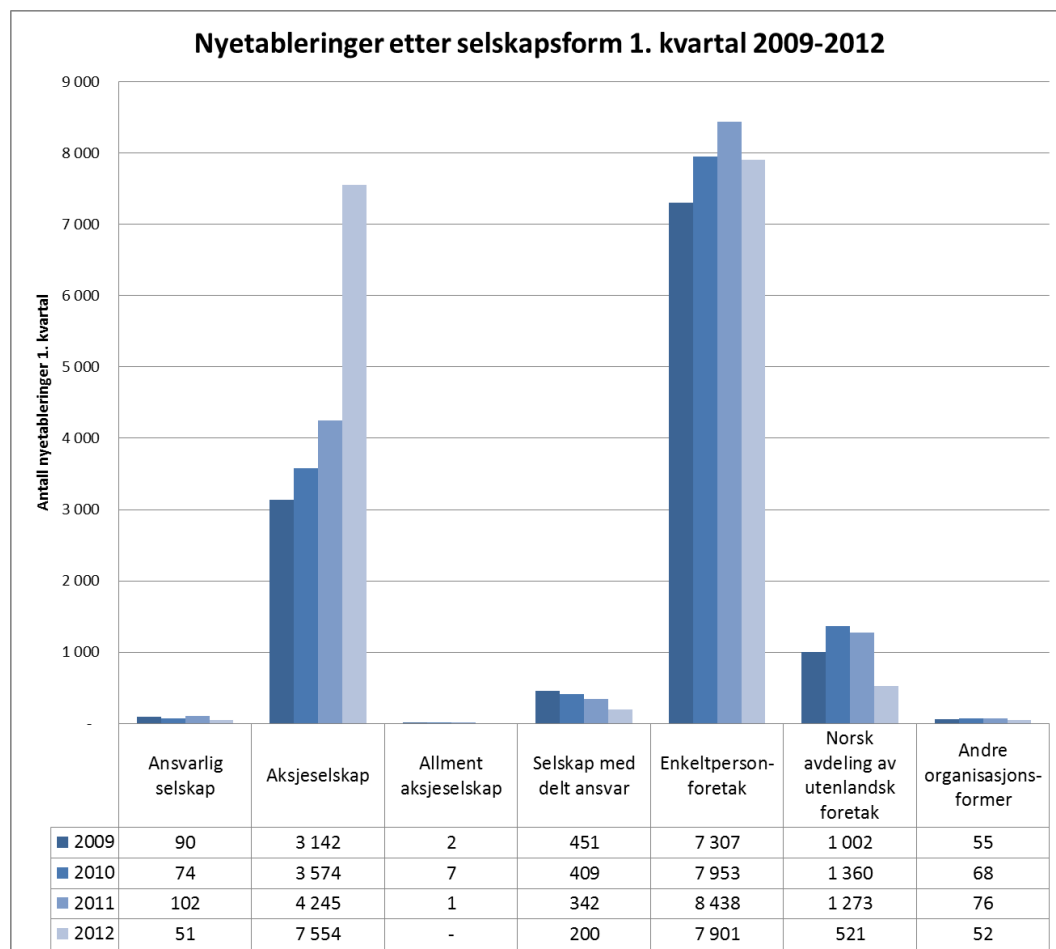


Figur 3-8: Andel nyetableringer NUF og AS²²¹

Tallene fra første kvartal 2012 skiller seg vesentlig fra de foregående første kvartaler ved at antallet aksjeselskaper øker betraktelig. Det kan virke som at mange valgte å starte aksjeselskap på bekostning av NUF det siste kvartalet, som vi av grafen nedenfor kan se at har hatt en tilbakegang.

²²¹ Statistisk Sentralbyrå *Bedrifter og foretak* (2012)

Diagrammet stiller opp antallet nyetableringer fordelt på selskapsform i årets første kvartal i perioden 2009 - 2012.



Figur 3-9: Nyetableringer etter selskapsform første kvartal 2009-2012²²²

3.5. Oppsummering

Den generelle tendensen i Europa er at selskapsretten forenkles og moderniseres. Ettersom det er etableringsfrihet innenfor EØS-området, er attraktiviteten av den norske aksjelovgivningen således relativ til de andre staters selskapsrett. Danmark og Sverige har begge gjennomført forenklinger for å lette etableringsprosessen og stimulere til nasjonal nyetablering. Vi kan av etableringstallene for Danmark og Sverige, se tendenser av at endringene i Sverige har bidratt mer til attraktiviteten av den nasjonale selskapsretten, enn de danske endringene. Ingen av dem har på den annen side oppnådd de samme effekter som kan synes i Norge. Ettersom forholdene for filialetablering i Norge har vært i Europa-toppen, har NUF-formen for mange vært forbundet med færre ulemper sammenliknet med

²²² Ibid.

aksjeselskapsformen. Norge har blant annet på bakgrunn av dette, og som kjent fra tidligere, hatt en mye større tendens av Centros-filialer enn land det er naturlig for oss å sammenlikne oss med. Resultatet av at den norske aksjelovgivningen nå oppfattes å inneholde færre ulemper enn tidligere, gjør at avstanden mellom de to selskapsformer stadig reduseres. Vi tror at disse tendensene vil fortsette, og at bruken av «norske» NUF som selskapsform vil avta, og etter hvert kanskje forsvinne som et naturlig valg for nyetablerere.

4. Oppsummering og anbefalinger

4.1. Oppsummering

I denne oppgaven har vi sett på Knudsen-utredningens foreslåtte forenklinger og moderniseringer av den norske aksjeloven. Vi har sett på hvordan disse forslagene påvirker det som har vært oppfattet som ulemper ved aksjeselskapsformen, samtidig som fordelene ved selskapsformen holdes konstant. Vi har sammenliknet dette med «norske» NUF som alternativ selskapsform, som ikke vil bli påvirket av forenklingene. Ettersom alle andre faktorer enn reduksjonen i ulemper for aksjeselskapsformen holdes konstant, kan vi isolert sett se hvordan dette har påvirket omstendighetene rundt etablering av foretak i Norge. Vi mener forenklingene langt på vei imøtekommer behovet fra myndighetene for å gjøre aksjeselskapsformen til et foretrukket valg for selskapsetablerere.

Videre har vi undersøkt hvorvidt forenklingene og moderniseringene har påvirket Norges plassering på Verdensbanklisten *Doing Business*. Basert på disse observasjonene mener vi at reduksjonen i ulempene for aksjeselskaper slik de er foreslått, alene ikke kommer til å endre Norges plass på totalrangeringen nevneverdig. Forenklingene og moderniseringene av aksjeloven vil gi Norge en høyere poengsum innenfor *etablere foretak*, men ettersom det i kjølvannet av finanskrisen er blitt og stadig blir gjennomført forenklinger i mange land, vil ikke dette nødvendigvis påvirke Norges relative plassering. Dersom slike endringer, på den annen side, ikke hadde vært og ikke ville blitt gjennomført kunne dette ha påvirket Norges relative plassering negativt.

Den generelle tendensen i Europa er at selskapsretten forenkles og moderniseres. Ettersom det er etableringsfrihet innenfor EØS-området, er attraktiviteten av den norske aksjelovgivningens således relativ til de andre staters selskapsrett. Danmark og Sverige har som beskrevet tidligere begge gjennomført forenklinger for å lette etableringsprosessen og stimulere til nasjonal nyetablering. Derfor har vi tilslutt undersøkt tall for selskapsetablering fra Danmark, Sverige og Norge, og sammenliknet disse med forenklingsprosesser i de respektive land. Av dette kan vi se tendenser av at slike prosesser øker selskapsformens attraktivitet, men at noen ulempereduksjoner påvirker i tydeligere grad enn andre. Vi har observert at kravet til minste aksjekapital kan sies å ha en slik forsterket effekt. Dette kommer

sannsynligvis av at denne størrelsen måles med et velkjent mål for de fleste, nemlig penger.

Resultatet av at den norske aksjelovgivningen nå oppfattes å inneholde færre ulemper enn tidligere, gjør at avstanden mellom de to selskapsformer stadig reduseres. Vi tror at disse tendensene vil fortsette, og at bruken av «norske» NUF som selskapsform vil avta, og etter hvert kanskje forsvinne som et naturlig valg for nyetablerere.

4.2. Anbefalinger

I denne oppgaven har vi anvendt deskriptiv metode for å undersøke tendenser i de skandinaviske landene, som et resultat av forenklinger og moderniseringer av de respektive selskapsrettsområder. Vår deskriptive statistikk beskriver den demografiske fordelingen av selskapsetableringer, men ikke hvordan endringene oppfattes subjektivt hos selskapsetablerere. For å analysere hvordan dette oppfattes, og de generelle holdninger i samfunnet, kan det være hensiktsmessig å foreta en kvantitativ analyse, gjerne i form av en spørreundersøkelse.

Det vil samtidig være interessant å gjøre en tilsvarende deskriptiv studie - slik som vi har foretatt - ved et senere tidspunkt, for å undersøke hvorvidt effekten har vært vedvarende, og hvorvidt «norske» NUF fremdeles er et naturlig valg blant selskapsetablerere i Norge.

Ettersom den norske selskapslovgivningen er blitt mer konkurransedyktig overfor utenlandsk lovgivning, vil det også være interessant å se hvorvidt bestanden av allerede etablerte NUF reduseres. Ved en eventuell konvertering av selskapsform vil det i den forbindelse oppstå selskaps- og skattejuridiske problemstillinger.

Til slutt vil det etter hvert bli interessant å se på fordeler ved NUF-formen, som i dag ikke kommer tydelig frem. Dette kan for eksempel være fordeler knyttet til det å være basert innenfor EU-området, -ikke bare i EØS. Skattefordeler knyttet til det å drive med base i ulike land kan også være gjenstand for videre forskning.

5. Litteraturliste

5.1. Bøker

- Andenæs, Mads Henry. *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* Oslo, 2006.
- Birkmose, Hanne Søndergaard. *Konkurrence mellem retssystemer : Delaware-effekten i et europæisk selskabsretligt perspektiv* København, 2004.
- Boe, Erik. *Grunnleggende juridisk metode: en introduksjon til rett og rettstenkning* Oslo, 2010.
- Bråthen, Tore. *Selskapsrett*. 3. utg. Oslo, 2008.
- Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utgave ved Jan E. Helgesen. Oslo, 2001.
- Knoph, Ragnar, Kåre Lilleholt og Johs Andenæs. *Knophs oversikt over Norges rett* Oslo, 1998.
- Neville, Mette og Karsten Engsig Sørensen. *Den Nye selskapslov* København, 2009.
- Sejersted, Fredrik. *EØS-rett* Oslo, 2011.
- World Bank Group. *Doing Business 2011*, 2010.
<http://books.google.no/books?id=zWQq7emFQkwC>.
- World Bank Group. *Doing Business 2012*, 2011.
<http://books.google.no/books?id=CvuLbjjpLpUC>.
- Woxholth, Geir. *Selskapsrett* Oslo, 2010.
- Zangenberg, Claes. *Håndbok i NUF : de engelske NUF - en suksesshistorie som forandret norsk selskapsrett* London, 2009.

5.2. Artikler

- Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. *Politisk plattform for flertallsregjeringen*, 2009.
http://www.regjeringen.no/upload/SMK/Vedlegg/2009/Ny_politisk_plattform_2009-2013.pdf
- Bråthen, Tore. *Handelshøyskolen BIs høringsuttalelse om Forenkling og modernisering av aksjeloven*, 2011.
<http://www.regjeringen.no/pages/15263740/BI.pdf>
- Børresen, Anders Dischler. *Masteroppgave: Selskapsrettslige forskjeller mellom NUF og AS*, Oslo 2009.
- Den Norske Advokatforening. *Høringsuttalelse - utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven*, Oslo 2011.
<http://www.regjeringen.no/pages/15263740/DNA.pdf>
- Ernst & Young. *Ny selskapslovgivning i Danmark*, 2010.
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Ny_selskapslovgivning_i_Danmark_0410k/\\$FILE/Ny%20selskapslovgivning%20i%20Danmark%200410k.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Ny_selskapslovgivning_i_Danmark_0410k/$FILE/Ny%20selskapslovgivning%20i%20Danmark%200410k.pdf)

-
- Knudsen, Gudmund. *Forenkling og modernisering av aksjeloven*, Oslo 2010.
http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Rapporter/Forenkling_av_aksjeloven_web.pdf
- Panlegis Group. *Høring - Utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven*, Malta 2011.
<http://www.regjeringen.no/pages/15263740/PANLEGIS.pdf>
- Statistisk Sentralbyrå. *Om organisasjonsformen NUF. Norskregistret Utenlandsk Foretak*, Oslo 2008.
- Statistiska Centralbyrån. *Tillväxtanalys; Utländska företag 2011, 2012*.
http://www.tillvaxtanalys.se/tua/export/sv/filer/statistik/internationella/Statistik_2012_03.pdf
- Økonomi- og Erhvervsministeriet. *Betænkning 1498 - Modernisering af selskabsretten*, København 2008.
http://www.eogs.dk/graphics/_ny%20eogs/Love%20og%20Regler/Selskaber/Aktieselskaber/572381_Bet%20E6nkning%201498.pdf

5.3. Tidsskrifter

- Becht, Marco, Colin Mayer og Hannes F Wagner. *Where Do Firms Incorporate? Deregulation and the Cost of Entry*. I: European Corporate Governance Institute Working Paper Series in Law. Vol. 2006 (2007).
<http://www.ssrn.com/abstract=906066>
- Knudsen, Gudmund. *Forenkling og modernisering av den norske aksjeloven*. I: Nordisk tidsskrift for selskabsret. Vol. 2010 (2010). s. 43-50.
- Lamøy, Erik og Torstein Klokk Pettersen. *NUF - Et verktøy for økonomisk kriminalitet?* I: Samfunns- og næringslivsforskning AS. Vol. Arbeidsnotat nr. 31/09 - SNF prosjekt 1760 "Corporate and Capital Taxation" (2009).
http://www.snf.no/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fPublications%2fAN31_09.pdf
- Reiersen, Hedvig Bugge og Beate Sjøfjell. *NUF-Kaoset i norsk rett - et bidrag til oppklaring*. I: Tidsskrift for Rettsvitenskap. Vol. 123 (2010). s. 423-463.
<http://www.jus.uio.no/forskning/omrader/selskaper/publikasjoner/vedlegg/bugge-reiersen-og-sjofjell.pdf>

5.4. Internettokumenter

- Brønnøysundsregistrene *Altinn: Hvilken organisasjonsform kan jeg velge?* 2011:
<https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Forberede/Velge-organisasjonsform/Hvilken-organisasjonsform-kan-jeg-velge/>
(Besøkt: Mars 2012)
- Brønnøysundsregistrene *Samordnet registermelding: Blankett for norskregistrert utenlandsk foretak (NUF)* 2011:
<http://www.brreg.no/blanketter/bin/BR1080.pdf> (Besøkt: 05.04.12)
- Brønnøysundsregistrene *Altinn: Standard stiftelsesdokument for aksjeselskap* 2012:

-
- https://www.altinn.no/Global/Starte%20og%20drive%20bedrift/Dokumentmaler/Stiftelsesdokument_AS.doc (Besøkt: Juli 2012)
- Brønnøysundsregistrene *Foretaksregisteret* 2012:
<http://www.brreg.no/registrene/foretak/> (Besøkt: 20.07.12)
- Brønnøysundsregistrene *Gebyrer for registrering og tinglysing* 2012:
http://www.brreg.no/reg_gebyrer/ (Besøkt: August 2012)
- Brønnøysundsregistrene *Samordnet Registermelding* 2012:
<http://www.brreg.no/blanketter/samordnet.html> (Besøkt: 05.04.12)
- Companies House *About Us* 2012:
<http://www.companieshouse.gov.uk/about/functionsHistory.shtml>
(Besøkt: 26.07.12)
- DNB Bank ASA *Historiske Valutakurser* 1997:
<https://www.dnb.no/portalfront/nedlast/no/markets/valutarenter/Valutakurser/2004-2006/1997.pdf?popup=true> (Besøkt: 15.06.12)
- Erhvervsstyrelsen *Det centrale virksomhedsregister* 2012:
<http://www.cvr.dk/Site/Forms/CMS/DisplayPage.aspx?pageid=0>
(Besøkt: August 2012)
- Erhvervsstyrelsen *Om Erhvervsstyrelsen* 2012:
<http://www.erhvervsstyrelsen.dk/omerst> (Besøkt: 05.08.12)
- FirmaHjelp *NUF selskap* 2012:
<http://www.firmahjelp.no/nuf/> (Besøkt: Juli 2012)
- Justis- og Beredskapsdepartementet *Standard stiftelsesdokument for aksjeselskap* 1998:
<http://www.signform.no/dss/statlige-blanketter?task=form.downloadFile&id=5718> (Besøkt: 04.04.12)
- Justis- og Beredskapsdepartementet *Prinsipputtalelse/fortolkning, 08.03.1999, Aksjeloven § 2-2 - minstekrav til vedtektene, 1999/03277 E TO* 1999:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/kampanjer/tolkningsuttalelser/sammenslutningsrett/tolkningsuttalelser-om-aksjeloven-og-all/-2-2---aksjeloven--2-2---minstekrav-til-.html?id=456427> (Besøkt: Juli 2012)
- Justis- og Beredskapsdepartementet *Høringsbrev - Utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven* 2011:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2011/horing---utredning-om-forenkling-og-mode/horingsbrev.html?id=630803> (Besøkt: 06.06.2011)
- Justis- og Beredskapsdepartementet *Høringsuttalelser - utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven* 2011:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2011/horing---utredning-om-forenkling-og-mode/horingsuttalelser.html?id=630800> (Besøkt: April 2012)
- Justis- og Beredskapsdepartementet *Pressemelding: 30 000 kr: Minstekrav til aksjekapital i AS* 2011:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressemeldinger/20>
-

11/30-000-kroner-minstekrav-til-aksjekapita.html?id=667307 (Besøkt: 05.01.2012)

Justis- og Beredskapsdepartementet *Pressemelding: Billigere å stifte aksjeselskaper 2011:*

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressepenter/pressemeldinger/2011/aksjeselskaper--regjeringen-vil-ha-flere.html?id=653922> (Besøkt: 05.01.2012)

Kontorfabrikken *NUF 2012:*

<http://kontorfabrikken.no/fordeler-med-nuf/> (Besøkt: August 2012)

Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening *Kravet om revisorbekreftet åpningsbalanse videreføres 2011:*

<http://www.narf.no/Fagstoff/Selskapsrett/Selskapsrett/Kravet-om-revisorbekreftet-apningsbalanse-viderefores/> (Besøkt: 20.02.12)

Panlegis Group *NUF, NUF selskap, AS, LTD 2012:*

<http://no.panlegis.com/> (Besøkt: Juli 2012)

Skatteetaten *Informasjon om NUF og skatt 2012:*

<http://www.skatteetaten.no/no/Artikler/INFORMASJON-OM-NUF-OG-SKATT-/> (Besøkt: Juli 2012)

Statistisk Sentralbyrå *Bedrifter og foretak 2012:*

<http://www.ssb.no/naeringsliv/> (Besøkt: August 2012)

Statistiska Centralbyrån *Statistikbanken: Näringsverksamhet 2012:*

<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/MainTable.asp?yp=tansss&xu=C9233001&omradekod=NV&omradetext=N%E4ringsverksamhet&lang=1> (Besøkt: August 2012)

Stortinget *Lovarbeidet 2011:*

<http://stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Lovarbeidet/> (Besøkt: 27.07.12)

Utenriksdepartementet *Nyhet: Verdens nyeste land feiret 1-årsdag (10.07.12) 2012:*

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2012/soersudan_feiring.html?id=696672 (Besøkt: 31.07.12)

Verdun Group Norge *Internasjonal skatteplanlegging siden 1999 2012:*

<http://www.verdungroup.no/> (Besøkt: Juli 2012)

Verdun Group Norge *NUF Selskap - Britisk Limited-selskap med filial i Norge 2012:* <http://www.verdungroup.no/nuf-introduksjon-no> (Besøkt: Juli 2012)

World Bank Group *About us 2011:*

<http://www.doingbusiness.org/about-us> (Besøkt: Februar 2012)

World Bank Group *Custom query 2011:*

<http://www.doingbusiness.org/custom-query> (Besøkt: Juli 2012)

World Bank Group *Dealing with construction permits 2011:*

<http://www.doingbusiness.org/methodology/dealing-with-construction-permits> (Besøkt: Februar 2012)

- World Bank Group *Enforcing contracts* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/enforcing-contracts>
(Besøkt: Februar 2012)
- World Bank Group *Getting credit* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/getting-credit> (Besøkt:
Februar 2012)
- World Bank Group *Getting electricity* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/getting-electricity>
(Besøkt: Februar 2012)
- World Bank Group *Paying taxes* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/paying-taxes> (Besøkt:
Februar 2012)
- World Bank Group *Protecting investors* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/protecting-investors>
(Besøkt: Februar 2012)
- World Bank Group *Registering property* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/registering-property>
(Besøkt: Februar 2012)
- World Bank Group *Resolving insolvency* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/resolving-insolvency>
(Besøkt: Februar 2012)
- World Bank Group *Starting a business* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/starting-a-business>
(Besøkt: Februar 2012)
- World Bank Group *Trading across borders* 2011:
<http://www.doingbusiness.org/methodology/trading-across-borders>
(Besøkt: Februar 2012)
- Økonomi- og Erhvervsministeriet *Betænkning over forslag til lov om aktie- og
anparsselskaber* 2009:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=125000>
(Besøkt: 28.07.12)

5.5.Lover

5.5.1.Norge

LOV-1976-06-04-59 Lov om aksjeselskap

LOV-1985-06-21-78 Lov om registrering av foretak (foretaksregisterloven)

LOV-1988-06-10-40 Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner

LOV-1997-02-28-19 Lov om folketrygd (folketrygdloven)

LOV-1997-06-13-44 Lov om aksjeselskap

LOV-1999-01-15-2 Lov om revisjon og revisorer

LOV 2001-06-15-59 Lov om stiftelser (stiftelsesloven).

LOV-2011-04-15-10 Lov om endringer i revisorloven og enkelte andre lover

LOV-2011-12-16-63 Lov om endringer i aksjeloven mv.

5.5.2.Danmark

LOV-2009-06-12-470 Lov om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven)

5.5.3.Sverige

SFS 2005:551 Lag om aktiebolag (aktiebolagslag)

SFS 2010:89 Lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

5.6. Forarbeider

5.6.1. Norges Offentlige Utredninger (NOU)

| | |
|--------------|----------------------------------|
| NOU 1992: 29 | Lov om aksjeselskaper |
| NOU 1996: 3 | Ny aksjelovgivning |
| NOU 2008: 12 | Revisjonsplikten for små foretak |
| NOU 2009: 4 | Tiltak mot skatteunndragelser |

5.6.2. Proposisjoner

| | |
|---------------------------|--|
| Ot. prp. nr. 23 (1996-97) | Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) |
| Prop 51 L (2010-2011) | Endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper) |
| Prop. 148 L (2010-2011) | Endringer i aksjeloven mv (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.) |

5.6.3. Danmark

| | |
|-------------------------|--|
| 2008/1 BTL 170 og L 171 | Betänkning over forslag til lov om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven). |
|-------------------------|--|

5.6.4. Sverige

| | |
|-------------------|---|
| SOU 1971: 15 | Förslag till aktiebolagslag m.m. |
| SOU 1997: 22 | Aktiebolagets kapital |
| SOU 2001: 1 | Ny aktiebolagslag |
| SOU 2008: 49 | Delbetänkandet Aktiekapital i privata aktiebolag |
| Prop. 1975: 103 | Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.; |
| Prop. 2004/05: 85 | Ny aktiebolagslag |
| Prop. 2009/10: 61 | En sänkning av kapitalkravet för privata aktiebolag |

5.7.Dommer

5.7.1.EF-domstolen

Sak C-212/97 Centros Ltd mot Erhvervs- og Selskabsstyrelsen,
Sml 1999 s. I-01459

6. Vedlegg

6.1. Forprosjekt masteroppgave

Forprosjekt
Masteroppgave

Nye forutsetninger for
etablering av foretak i Norge?

GRA 19003 – Masteroppgave

Innleveringsdato:

16.01.2012

Handelshøyskolen BI
OSLO

Innholdsfortegnelse

| | |
|---|-----------|
| INNHALDSFORTEGNELSE | 72 |
| INNLEDNING | 73 |
| POLITISK BAKGRUNN I NORGE | 73 |
| ETABLERINGSFRIHET I EU-/EØS-OMRÅDET | 74 |
| EASE OF DOING BUSINESS | 75 |
| TEMA | 77 |
| PROBLEMSTILLING | 77 |
| AVGRENSING | 77 |
| METODE..... | 78 |
| FORELØPIG DISPOSISJON | 79 |
| FREMDRIFTSPLAN | 80 |
| LITTERATURLISTE | 81 |
| BØKER | 81 |
| LOVER | 81 |

Innledning

I denne masteroppgaven ønsker vi å belyse prosessen ved etablering av små og mellomstore foretak i Norge. Det har i de senere år vært en tiltagende standardisering av selskapsretten innen EU/EØS-området¹, og et ønske om en forenklet og modernisert norsk selskapsrett er forløperen for en utredning av forbedringspotensialet ved vår nåværende aksjelov, foretatt av advokat Gudmund Knudsen.² I oppgaven vil vi analysere forslagene til endringer med særskilt fokus på selve etableringsprosessen. Vi vil også vurdere hvordan dette påvirker Norges plassering på Verdensbankens årlige rangeringsliste over hvor gunstig det er å gjøre forretninger i ulike land i verden, «Ease of Doing Business». Vi vil tilslutt analysere hvorvidt endringene som er foreslått vil bidra til å redusere antall norske næringsdrivende som etablerer foretak i utlandet, utelukkende for å etablere filial i Norge, hvor også all drift er lokalisert.

Politisk bakgrunn i Norge

I regjeringsplattformen for 2009 – 2013 (Soria Moria II), presenterer de tre partiene en målsetting om å føre en næringspolitikk som legger til rette for å gjøre det enklere og billigere å etablere og drive små- og mellomstore foretak.³ Regjeringen har som mål om å gjennomføre forenklinger blant annet i regnskapsloven og aksjeloven. Justisdepartementet ga som et resultat av dette advokat Gudmund Knudsen i oppgave å utrede spørsmålet om forenkling av aksjeloven.⁴

Knudsen la i sin utredning frem sine forslag til forenkling og modernisering av reglene i aksjeloven. Forslagene omhandler reglene om etablering av aksjeselskap, kapitalregler og reglene om organisatoriske spørsmål. Vi vil i det følgende spesielt fokusere på etablering av aksjeselskap.

¹ Følger av den frie etableringsretten innen EU/EØS-området, se eget avsnitt.

² Gudmund Knudsen, Forenkling og modernisering av aksjeloven, Oslo 2010

³ Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, Politisk plattform for flertallsregjeringen, 2009 Kap. 4

⁴ Gudmund Knudsen, Forenkling og modernisering av aksjeloven, Oslo, 2010

I utredningens kapittel 4 er etableringsreglene forsøkt forenklet så meget som mulig. «En forenkling av reglene må ha som siktemål å redusere bruken av ressurser, gjøre etableringen raskere og spare kostnader».⁵ Det er blant annet fremmet forslag om at kravet til aksjekapital reduseres fra 100 000 til 30 000 kroner, at man kan benytte forenklet elektronisk levering av stiftelsesdokumenter, samt reduserte minstekrav for disse⁶.

Lovforslaget om redusert krav til aksjekapital ble i desember 2011 vedtatt i Stortinget og er gjeldende fra 1. januar 2012⁷, mens det er planlagt å gjennomføre flere av de andre forenklingene fortløpende⁸. Det er tidligere foreslått at revisorplikten for små foretak som oppfyller visse betingelser sløyfes. Dette ble sanksjonert 15. april 2011 og er gjeldende fra 1. mai 2011.⁹

Med disse forenklingene har det vært et ønske fra lovgivers side om å bedre forholdene rundt det å etablere og drive næringsvirksomhet i Norge, samt å redusere antallet norske næringsdrivende med hovedsete i Norge som etablerer foretak i utlandet, og deretter en filial av dette foretaket i Norge (NUF)¹⁰. Gjennom å bedre konkurranseevnen til den norske selskapslovgivningen overfor utlandet ønsker regjeringen å stimulere til økt nyetablering og innovasjon i Norge.

Etableringsfrihet i EU-/EØS-området

Hensikten ved etableringen av det Europeiske Økonomiske Felleskap, gjennom Romtraktaten i 1957, var en integrering på tvers av medlemslandenes økonomi. Traktaten er forløperen til deler av det vi i dag kjenner som den Europeiske Union (EU) og det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde (EØS).¹¹ EUs selskapslovgivning baseres i hovedsak på den primære felleskapsrett, og har i

⁵ Ibid., s. 24

⁶ Ibid., Kap. 4

⁷ Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper, endret ved Lov 16. desember 2011 nr. 63 om endringer i aksjeloven mv. (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.)

⁸ Justis- og Beredskapsdepartementet, Pressemelding: 30 000 kr: Minstekrav til aksjekapital i AS, 151-2011, Oslo 2011

⁹ Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven), endret ved Lov 15. april 2011 nr. 10 om endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper).

¹⁰ Justis- og Beredskapsdepartementet, Pressemelding: Billigere å stifte aksjeselskaper, 90-2011, Oslo 2011

¹¹ Fredrik Sejersted, *EØS-rett*, Oslo 2011

tillegg et omfattende regelverk direkte relatert til selskapsrett. Gjennom en rekke direktiver stilles det omfattende krav til nasjonal selskapsrett i EU-stater.

Retten for EU-borgere til å etablere foretak i et annet EU-land kun med den hensikt å etablere filial i hjemlandet har blitt forelagt EU-domstolen.¹² Et dansk ektepar etablerte Centros Ltd i England kun med hensikt å etablere filial i Danmark, hvor også all drift skulle foregå. Den danske Erhvervs- og Selskabsstyrelsen argumenterte med at det blant annet var viktig for kreditorbeskyttelsen at det som i realiteten var et dansk aksjeselskap ikke kunne etableres før det var innbetalt aksjekapital etter danske regler. Domstolen mente at en slik restriksjon ville hindre den frie etableringsretten, og at beskyttelsen overfor kreditorer i filiallandet Danmark ikke ville være nevneverdig forskjellig fra en situasjon hvor selskapet også hadde drevet virksomhet i etableringslandet England.¹³

Norge er forpliktet til å følge EUs selskapslovgivning gjennom EØS-avtalens art. 77 og vedlegg XXII.¹⁴ Muligheten til å etablere et Norskregistrert Utenlandsk Foretak (NUF) kommer dermed som et resultat av Norges medlemskap i EØS. Denne etableringsfriheten gjør dermed at norsk selskapslovgivning møter konkurranse fra de andre EU/EØS-landenes selskapslovgivning.¹⁵

Ease of Doing Business

Årlig publiserer verdensbanken en ranking¹⁶ som objektivt måler ulike parametre knyttet til det å gjøre forretninger i ulike land. De sammenlikner og rangerer disse parametrene fra 183 land. Rangeringen er et resultat av et samarbeid mellom, og bidrag fra, offentlig ansatte, advokater, regnskapsførere, revisorer og andre aktører i næringslivet. Verdensbanken samler data fra alle disse aktørene og gir hvert land en poengsum på hvert av ti ulike aspekter av det å gjøre forretninger i det aktuelle landet. Deretter blir landene rangert, både etter hvert enkelt aspekt og tilslutt en rangering basert på et vektet snitt av aspektene.

¹² *Centros*, sak C-217/97 [1999] ECR I-1459

¹³ Hedvig Bugge Reiersen og Beate Sjøfjell, "NUF-Kaoset i norsk rett - et bidrag til oppklaring", *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 2010, 423-463

¹⁴ Fredrik Sejersted, *EØS-rett*, Oslo 2011

¹⁵ Mads Henry Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, Oslo 2006

¹⁶ Ease of Doing Business

Aspektene rangeringen måler er;

| Aspekter | Norge (2012) |
|------------------------------------|---------------------|
| Etablere et foretak | 41 |
| Håndtering av byggetillatelse | 60 |
| Skaffe strømtilknytning | 12 |
| Registrering av eiendom | 8 |
| Skaffe kreditt- / lånefinansiering | 48 |
| Investorbeskyttelse | 24 |
| Skattesystem | 27 |
| Handel over grenser | 9 |
| Håndhevelse av kontrakter | 4 |
| Håndtere insolvens | 4 |
| Total | 6 |

Kilde: DB2012, Verdensbanken, ajourført per juni 2011¹⁷

Selv om Norge er samlet sett rangert som det sjette beste landet i verden å gjøre forretninger i, kan vi se av tabellen over at det i hvert fall er tre aspekter hvor det er rom for forbedringer; Starte en bedrift, Håndtering av byggetillatelse og Skaffe kreditt-/lånefinansiering.

I de økonomisk turbulente årene etter «finanskrisen» i 2008/2009 har flere land blitt påvirket av usikkerheten i markedene. Usikkerheten overføres til nyetablerere ved at det ofte stilles høyere krav til sikkerhetsstillelse i forbindelse med låneopptak mv. Det har av ulik grad påvirket ulike land, og således attraktiviteten av å starte og å drive næringsvirksomhet i disse landene. Aspekter som kan avgjøre attraktiviteten til et land er både hvor hardt landet er rammet, men også måten myndighetene i det aktuelle landet reagerer og håndterer situasjonen på. I perioden juni 2009 til mai 2010 har 117 land implementert 216 nye reformer som påvirker klimaet for næringsvirksomhet, og det å gjøre det enklere i det aktuelle landet å starte opp og å drive en bedrift.¹⁸

¹⁷ World Bank Group, *Doing Business 2012*, 2011 s. 6

¹⁸ World Bank Group, *DOING BUSINESS 2011 - MAKING A DIFFERENCE FOR: ENTREPRENEURS*, 2010 1

Tema

Temaet vi har valgt å se nærmere på med denne oppgaven er etableringsprosessen og de øvrige forhold rundt det å starte en bedrift. Vi vil evaluere endringene som har blitt og etter hvert vil bli gjennomført, blant annet som et resultat av advokat Knudsens utredning, med hensikt å gjøre det enklere å etablere aksjeselskap i Norge. I den komparative delen av masteroppgaven ønsker vi å vurdere Norges posisjon i forhold til relevante land, i lys av etableringsprosesser. Vi vil med dette etablere en oversikt som gjør oss i stand til å vurdere attraktiviteten til norsk næringsliv. Videre vil vi analysere hvordan endringen av aksjelovgivningen vil påvirke Norges plassering på Verdensbankens «Ease of Doing Business»-rangering. Tilslutt vil vi vurdere hvordan disse endringene kan påvirke konkurransedyktigheten til norsk selskapsrett, med henblikk på etablering av foretak i Norge. Måten vi ønsker å gjøre det på er å gjøre en nærmere vurdering av de samme omstendighetene i de mest aktuelle landene.

Problemstilling

Hvilken innvirkning vil endringene av aksjelovgivningen ha på omstendighetene rundt etableringsprosessen av foretak i Norge? Hvordan vil dette påvirke Norges plassering på Verdensbanklisten "Ease of Doing Business" og attraktiviteten av å opprette foretak i Norge?

Avgrensing

Vi har valgt å avgrense vår oppgave fra å gjelde hele prosessen rundt det å drive næringsvirksomhet, til etableringsprosessen. Vi vil ha størst fokus på de foreslåtte endringer i advokat Knudsens utredning med tilhørende høringsuttalelser. I oppgavens andre del vil vi i hovedsak vektlegge rangeringens etableringsparameter, men også å trekke paralleller til andre parametere kan være relevant. I siste del av oppgaven vil vi å se på den norske selskapsrettens konkurransedyktighet i forhold til de landene vi møter konkurranse fra. Det vil her være naturlig å sammenlikne Norge med England, ettersom de fleste norske filialene etableres som filial av hovedselskap her.¹⁹ Danske myndigheter har ambisjoner om å bli et av verdens mest konkurransedyktige samfunn, og gitt de

¹⁹ Etter undersøkelse foretatt av Dun & Bradstreet i 2008, se *Tiltak mot skatteunndragelser*, NOU 2009: 4, kapittel 3

store likheter mellom det norske og det danske samfunn, kan det også bli aktuelt å sammenlikne vår selskapsrett med den danske.²⁰

Metode

I denne oppgave ønsker vi i hovedsak å benytte oss av juridisk metode.²¹ Dette innebærer «de midler som brukes for å finne svar på rettskildespørsmål»²². Eckhoff presenterer de syv ulike rettskildefaktorgruppene som kan komme til anvendelse,²³

1. Lovtekster
2. Lovforarbeider
3. Rettspraksis
4. Andre myndigheters praksis
5. Privates praksis
6. Juridisk teori
7. Reelle hensyn.

I tillegg vil vi i del II vurdere våre funn i oppgavens første del, for å sette dette opp i mot verdensbankrangeringen, og analysere hvilken effekt endringene kan ha på Norges rangering her. I denne delen vil det bli aktuelt å bruke noe kvantitativ metode, da rangeringen er bygget på at landene får objektive poengsummer før de rangeres.

I del III av oppgaven ønsker vi å foreta en komparativ sammenligning mellom norsk rett og nasjonal rett i land vi finner det naturlig å sammenlikne oss med. Foreløpig er dette avgrenset til England og Danmark, av grunner nevnt over. Vi vil her belyse de forhold som ligger til grunn for å øke attraktiviteten for den norske selskapsretten.

²⁰ Tore Bråthen, Handelshøyskolen BIs høringsuttalelse om Forenkling og modernisering av aksjeloven, 2011

²¹ Erik Boe, *Grunnleggende juridisk metode: en introduksjon til rett og rettstenkning*, Oslo 2010

²² Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave, 2001 s. 18

²³ *Ibid.*, s. 23

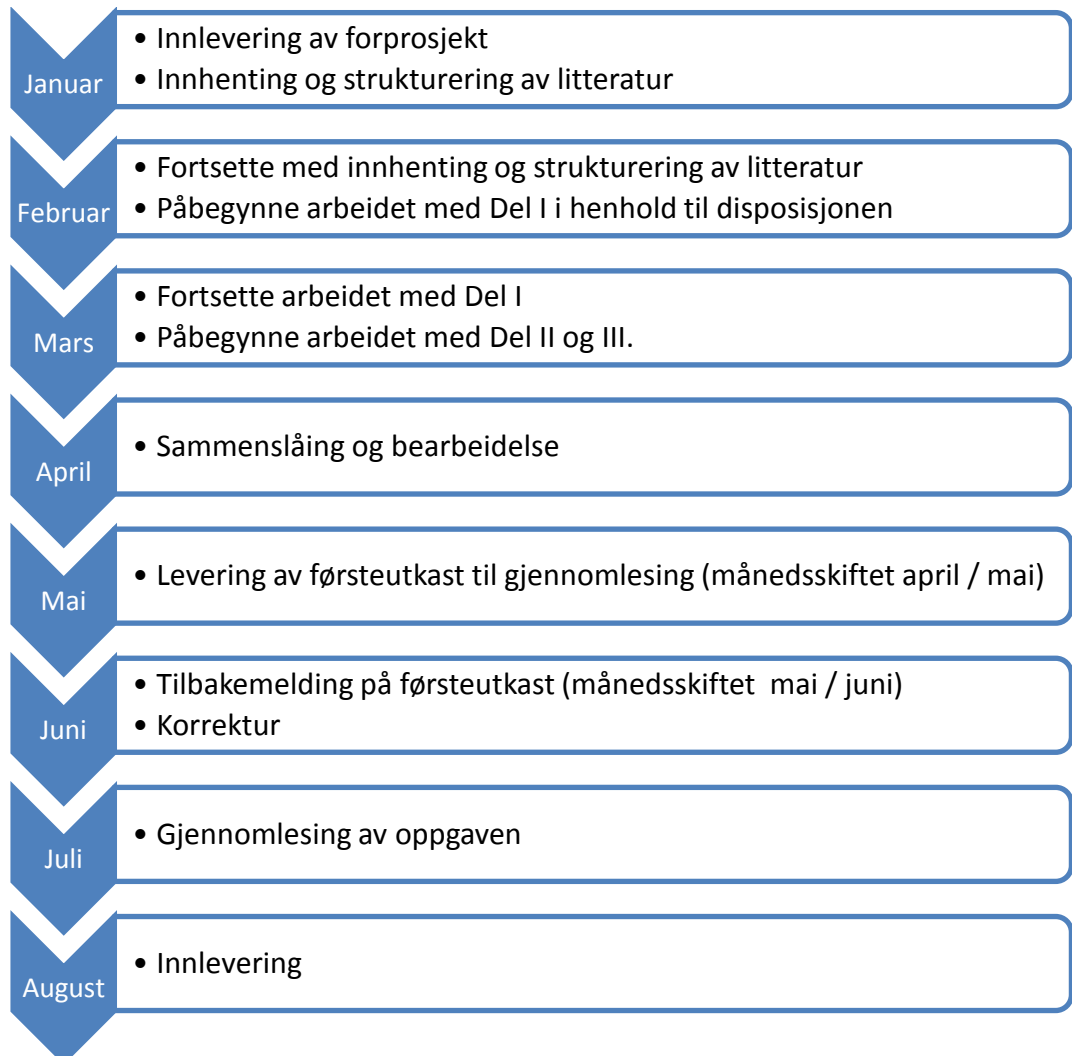
Foreløpig disposisjon

Disposisjonen som her presenteres er foreløpig, og vil gjennom prosessen fortløpende oppdateres og utvides. På det nåværende tidspunkt mener vi at den presenterer hvordan oppgaven på et overordnet nivå kommer til å se ut, men er åpne for endringer som følge av tilegnelse av ny kunnskap mv.

- **Innledning**
 - a. Temavalg / Bakgrunn
 - b. Problemstilling
 - c. Relevans
 - d. Avgrensning og presisering
- **DEL I Omstendighetene rundt etableringsprosessen i Norge**
 - a. Aksjeloven, dagens situasjon
 - b. Forenkling og modernisering av aksjeloven
- **DEL II Ease of Doing Business, en verdensbankindeks**
 - a. Historisk og dagens ranking
 - b. Effekt av utredningen
- **DEL III Attraktiviteten av å opprette foretak i Norge**
 - a. Målekriterier
 - b. Sammenlikning Norge / England
 - c. Undersøkelse NUF / AS
- **Oppsummering og konklusjon**

Fremdriftsplan

Fremdriftsplanen som vi her skisserer er, som disposisjonen, også vårt øyeblikksbilde av prosessen fremover. Som ved disposisjonen er vi også her åpne for at den vil bli gjenstand for fortløpende revisjon og oppdatering igjennom prosessen.



Litteraturliste***Bøker***

- Andenæs, Mads Henry, Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, (Oslo, 2006)
- Boe, Erik, Grunnleggende juridisk metode: en introduksjon til rett og rettstenkning, (Oslo, 2010)
- Eckhoff, Torstein, Rettskildelære, 2001)
- Sejersted, Fredrik, EØS-rett, (Oslo, 2011)
- World Bank Group, DOING BUSINESS 2011 - MAKING A DIFFERENCE FOR: ENTREPRENEURS, 2010)
- World Bank Group, Doing Business 2012, 2011)
- Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, Politisk plattform for flertallsregjeringen, 2009)
- Bråthen, Tore, Handelshøyskolen BIs høringsuttalelse om Forenkling og modernisering av aksjeloven, 2011)
- Knudsen, Gudmund, Forenkling og modernisering av aksjeloven, (Oslo, 2010)
- Tiltak mot skatteunndragelser,
Reiersen, Hedvig Bugge og Beate Sjøfjell, NUF-Kaaset i norsk rett - et bidrag til oppklaring, 2010)
- ECR, Centros, 1999)
- Justis- og Beredskapsdepartementet, Pressemelding: 30 000 kr: Minstekrav til aksjekapital i AS, (Oslo, 2011)
- Justis- og Beredskapsdepartementet, Pressemelding: Billigere å stifte aksjeselskaper, (Oslo, 2011)

Lover

- LOV-1997-06-13-44 Lov om aksjeselskap
- LOV-1999-01-15-2 Lov om revisorer
- LOV-2011-04-15-10 Lov om endringer i revisorloven og enkelte andre lover
- LOV-2011-12-16-63 Lov om endringer i aksjeloven mv.